

**Jačanje sistema socijalne zaštite
i inkluzije djece u BiH**

Akcijski plan socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)

Novi Travnik, Prosinca 2009. godine

MINISTARSTVO CIVILNIH POSLOVA BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA BOSNE I HERCEGOVINE
DIREKCIJA ZA EKONOMSKO PLANIRANJE BOSNE I HERCEGOVINE • MINISTARSTVO RADA I SOCIJALNE POLITIKE FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
MINISTARSTVO ZDRAVLJA I SOCIJALNE ZAŠTITE REPUBLIKE SRPSKE • VLADA BRČKO DISTRIKTA

U okviru implementacije projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/opštinskom nivou“, koji implementira Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI), a finansijski podržava UNICEF, kreiran je dokument „Akcijski plan socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010-2011)“. Ovaj dokument je pripremljen od strane članova/ica Općinskog upravnog odbora općine Novi Travnik uz stručnu pomoć i asistenciju IBHI osoblja.

Članice/ovi Općinskog upravnog odbora Projekta općine Novi Travnik:

- 1. Mirjana Mehičić, Direktorica, Centar za socijalni rad, Novi Travnik**
- 2. Irma Cerić, Sekretar, Općina Novi Travnik**
- 3. Zdenka Džambas, Ravnateljica, Srednja škola „Novi Travnik“, Novi Travnik**
- 4. Nasko Bajramović, Direktor, Osnovna škola „Edhem Mulabdić“, Novi Travnik**
- 5. dr Ivanka Mađar-Šimić, Ravnateljica, Dom Zdravlja, Novi Travnik**
- 6. Malina Kvasina, Ravnateljica, JU Centar za djecu i mladež s poteškoćama u razvoju „Duga“, Novi Travnik**
- 7. Fabo Stanić, Zapovjednik, Policijska stanica, Novi Travnik**
- 8. Irhad Šišić, Član, UG „Galerija“, Novi Travnik**

Popis skraćenica:

BiH	Bosna i Hercegovina
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
RS	Republika Srpska
SBK/KSB	Srednjobosanski kanton/Kanton središnja Bosna
UN	Ujedinjene nacije
UNICEF	Međunarodni fond Ujedinjenih nacija za djecu
IBHI	Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju
OUO	Općinski upravni odbor
SPIS	(Social Protection and Inclusion System) Sistem socijalne zaštite i inkluzije
HRBAP	(Human Rights Based Approach Programming) Pristup programiranju baziran na poštivanju ljudskih prava
PAR	(Participatory Active Research) Participativno akciono istraživanje
PUP	Posebno usmjereni projekt
CPPAG	(Child Protection Policy Advisory Group) Savjetodavna grupa za razvoj politika dječje zaštite
UNDP	(United Nations Development Programme)-Razvojni program Ujedinjenih nacija
MZ	Mjesna zajednica
BNT	Bratstvo Novi Travnik
MMK	Mašinsko metalurški kombinat
JU	Javna ustanova
CSR	Centar za socijalni rad
SOTAC	(Social Sector Adjustment Technical Assistance Credit) Kredit za prilagođavanje i tehničku pomoć socijalnom sektoru)
CŽR	Civilne žrtve rata
OŠ	Osnovna škola
OGŠ	Osnovna glazbena škola
SŠ	Srednja škola
EU VET	Vokacijsko-obrazovni program i program za obuku Europske unije
MUP	Ministarstvo unutrašnjih poslova
PS	Policijska stanica
HO	Humanitarna organizacija
NVO	Nevladina organizacija
UG	Udruženje građana
CK	Crveni križ
HOMDD	Humanitarna organizacija muslimansko dobrotvorno društvo
HKD	Hrvatsko kulturno društvo
KUD	Kulturno umjetničko društvo
KZB	Kulturna zajednica Bošnjaka
KM	Konvertibilna marka

SADRŽAJ:

1. UVOD	5
1.1 Ciljevi i sadržaj Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.).....	5
1.2. Proces i metodologija.....	6
2. ANALIZA SITUACIJE.....	7
2.1. Opća situacija u općini Novi Travnik.....	7
2.2 Identifikacija problema/pojava dječje zaštite	9
2.3 Analiza osnovnih problema	16
3. PREGLED DOSADAŠNJIH PROJEKATA UNICEF/IBHI S OSVRTOM NA AKCIJSKE PLANOVE RAZVOJA DJEČJE ZAŠTITE U 14 OPĆINA.....	17
3.1. Rezultati i naučene lekcije	17
4. SUSTAV DJEČJE ZAŠTITE U OPĆINI NOVI TRAVNIK	17
4.1. Mapiranje sustava dječje zaštite	17
4.2. Identifikacija slabosti/nedostataka sustava dječje zaštite	33
5. AKCIJSKI PLAN SOCIJALNOG UKLJUČIVANJA U SUSTAV DJEČJE ZAŠTITE ZA 2010.-2011.	34
5.1 Prioriteti za akciju	34
5.2 Okvir implementacije Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite za 2010-2011. godinu	36
5.3 Izvori financiranja dječje zaštite u općini Novi Travnik	44
6. Aneksi.....	47

1. UVOD

Projekt „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/ opštinskom nivou“ realizira se s ciljem da donosioci odluka i davaoci usluga budu u boljoj mogućnosti da planiraju, upravljaju i koordiniraju ciljane službe socijalne skrbi namijenjene isključenoj i ranjivoj djeci i njihovim obiteljima. Projekt se provodi u deset (10) ciljanih općina u BiH: Novi Travnik, Sanski Most, Livno, Stolac, Novi Grad Sarajevo, Bileća, Kotor Varoš, Laktaši, Novi Grad i Višegrad, a implementira ga IBHI uz podršku UNICEF-a.

Dokument „Akcijski plan socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)“ nastao je kao rezultat rada članova/ica OUO-a općine. Ovo koordinirajuće i multisektralno tijelo Projekta uspostavljeno je imenovanjem od strane gđin. Refika Lende, načelnika Općine Novi Travnik (Rješenje od 20.05.2009. godine br. 01-49-160/09), i čine ga predstavnici/e sljedećih institucija/organizacija: Općina Novi Travnik, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, Osnovna škola, Srednja škola, Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“, Policijska stanica i UG „Galerija“.

1.1 Ciljevi i sadržaj Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)

Općinski dvogodišnji Akcijski plan socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite rezultat je rada Općinskog upravnog odbora Projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/ opštinskom nivou“. Ovaj akcijski plan predstavlja replikaciju uspješnih rezultata IBHI/UNICEF projektnih aktivnosti koje su implementirane u prethodnih četrnaest (14) općina u BiH, a usmjerene su na uspostavljanje i unapređenje sistemskog pristupa u planiranju dječje zaštite u odnosu na kontekst svake pojedinačne lokalne zajednice.

U toku izrade ovih akcijskih planova usmjerenih na razvoj sustava dječje zaštite na lokalnom nivou vršena je procjena i analiza situacije u sferi dječje zaštite, te su zastupljeni sljedeći pristupi: mješoviti pristup u pružanju usluga i planiranju socijalne zaštite, pristup okrenut klijentu i gender pristup. Također su primijenjeni instrumenti HRBAP¹ i PAR² metodologije u svrhu izgradnje participativnog referalnog sustava. Uspostavom ovog Akcijskog plana osiguran je instrument za sistemsku identifikaciju korisničkih grupa, kao i lokalno planiranje kvalitetnih intervencija i smanjenje socijalne isključenosti djece u lokalnoj zajednici.

Prilikom izrade Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik korištene su relevantne analize, okvirne strategije, akcijski planovi i drugi materijali koji imaju se bave problematikom vezanom za dječju zaštitu i imaju za cilj da unaprijede određene segmente dječje zaštite u BiH³. Posebno usmjerenje u radu je bila procjena i analiza ostvarivanja prava djeteta u skladu sa UN Konvencijom o pravima djeteta.

Gledajući s aspekta zaštite dječjih prava, službena potreba za osiguranjem posebne brige o djeci je dobila svoju šansu za ostvarivanjem uspostavom Konvencije o pravima djeteta⁴, u kojoj se, između ostalog, navodi da „dijete, zbog svoje fizičke i duhovne nezrelosti, treba posebnu zaštitu i skrb, uključujući odgovarajuću zakonsku zaštitu prije, kao i poslije rođenja.“⁵. Konvencija je uspostavljena na različitim zakonskim sustavima i kulturnim tradicijama, te predstavlja univerzalan set dogovorenih standarda i obveza, tj. ljudskih prava.

Osnove principi Konvencije o pravima djeteta su:

- Ne diskriminacija (Član 2.);
- Najbolji interesi djeteta (Član 3.);

¹ HRBAP – Human Rights Based Approach on Programming/Planiranje zasnovano na poštivanju ljudskih prava

² PAR – Participatory Active Research/Participativno akciono istraživanje

³ Sljedi pregled nekih od dokumenata: „Izveštaj o humanom razvoju za 2007.; Socijalna uključenost u BiH“, UNDP/IBHI, „Akcioni plan za djecu u BiH 2002-2010“, Vijeće za djecu BiH; „Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom 2007-2010“, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i dr.

⁴ Konvencija o pravima djeteta je usvojena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20.11.1989. godine.

⁵ Deklaracija o pravima djeteta prihvaćena od Generalne skupštine Ujedinjenih nacija, 20.11.1959. godine

- Pravo na život, preživljavanje i razvoj (Član 6.);
- Poštivanje stavova djeteta (Član 12.).

Ratifikacijom UN Konvencije o pravima djeteta, Država Bosna i Hercegovina i svi njeni organi su preuzeli obavezu poštivanja i provedbe svih prava definiranih ovim međunarodnim dokumentom. Konvencija, pored državnih organa, predviđa i odgovornost svih pojedinaca koji su zaduženi da vode brigu o djeci.

Prema „Akcijskom planu za djecu BiH 2002-2010“, ključna pretpostavka za jačanje položaja djece u BiH je uključivanje svih snaga u društvu u ostvarivanju osmišljenog djelovanja kako bi se poboljšali životni uvjeti u interesu razvoja djece. To uključuje sve raspoložive resurse vladinog i nevladinog sektora, obitelji i pojedinca. Realizaciji ove pretpostavke doprinose zastupljeni pristupi u izradi lokalnog Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite.

Prilikom procjene/analize situacije u sferi dječje zaštite i planiranja budućih aktivnosti Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite (2010.-2011.), članovi/ice OUO-a Novi Travnik su obuhvatili aktivnosti čija će realizaciju doprinijeti provođenju općinskih strategija u segmentu unapređenje statusa djeteta u lokalnoj zajednici⁶.

Članovi/ice OUO-a Novi Travnik su kreirali ovaj Akcijski plan u svrhu postizanja sljedećih ciljeva:

- Unapređenja kvaliteta i jačanje sustava socijalne dječje zaštite zasnovano na kontinuiranoj među-sektorskoj suradnji, uspostavi i razvoju baza podataka, kao i na aktivnostima na umanjenoj socijalne isključenosti djece u lokalnoj zajednici;
- Promocije aktivnosti na uspostavi socijalne inkluzije i povećanju informiranosti lokalne zajednice o socijalnoj/dječjoj zaštiti.

1.2. Proces i metodologija

„Akcijski plan socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)“, izrađen je u skladu sa HRBAP metodologijom (pristup programiranju baziran na ljudskim pravima), stavljajući na prioritetno mjesto realizaciju dječjih prava u skladu sa Konvencijom o pravima djeteta.

Metodologija razvijena u okviru projekta koristi pristup planiranju baziran na ljudskim pravima (HRBAP - Human Rights Based Approach to Programming) sa posebnim fokusom na principe ne diskriminacije i učešća. Ovakav pristup planiranju koristi smjernice, kao i principe ljudskih prava, za potrebe izgradnje kapaciteta i njihove realizacije. Ključni aspekt pristupu razvoja koji se temelji na ljudskim pravima jeste odgovornost. Sa stajališta ljudskih prava, pojedinci ili grupe su nosioci prava dok su institucije i vlasti i dr., kao nositelji dužnosti, odgovorni za realizaciju tih prava, a samim tim i u obavezi da uspostave mjere poštivanja i zaštite ovih prava.

U svrhu povećanja stupnja znanja lokalnih aktera dječje zaštite o značaju HRBAP metodologije, 17.-19.06.2009. godine u Sarajevu je održana edukacija o primjeni ove metodologije planiranja dječje zaštite zasnovane na konceptu poštivanja ljudskih prava (HRBAP), društvene inkluzije, promocije različitosti i dječjih prava, dok je ista edukacija održana i u Banja Luci u periodu 24.-26.06.2009. Održani treninzi obuhvatili su članove/ice OUO-a projekta i druge aktere dječje zaštite iz svih deset (10) ciljanih općina projekta: Novi Travnik, Sanski Most, Livno, Stolac, Novi Grad Sarajevo, Bileća, Kotor Varoš, Laktaši, Novi Grad i Višegrad.

U toku izrade Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.)“, provedene su metode istraživanja i intervjua, te korišteni relevantni dokumenti i zakonske regulative, informacije sa web portala i održani sastanci sa profesionalcima iz institucija/organizacija iz sfere dječje zaštite. Kao osnova za kreiranje gore navedenog akcijskog plana, pored instrumenata HRBAP metodologije i prethodno navedenih dokumenata, korišten je i dokument „Procjena situacije u sferi dječje zaštite u općini Novi Travnik“ urađen od strane OUO-a uz podršku svih subjekata u općini. Dokument je usvojen na 2. sjednici OUO-a Projekta u srpnju 2009. godine. Također je korišten i dokument projekta „Akcijski plan razvoja mehanizma

⁶ - Strateški pravci razvoja općine Novi Travnik (2008-2012.)
- Strategija - Partnerstvo sa građanima

monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik (2009.-2010.)“ čija je implementacija u toku.

U okviru projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/ opštinskom nivou“ je pokrenuta aktivnost dizajniranja među-sektorskog referalnog mehanizma za socijalnu zaštitu i inkluziju na nivou zajednice, kroz koju se primjenjuje i PAR metodologija. PAR je metodologija istraživanja koja je usmjerena na pozitivnu socijalnu promjenu unutar lokalne zajednice u kojoj se sprovodi, osobito kada je u pitanju pružanje mogućnosti djeci i mladima za aktivno učestvovanje u procesima odlučivanja u obitelji, školi i lokalnoj zajednici.

2. ANALIZA SITUACIJE

2.1. Opća situacija u općini Novi Travnik

Općina Novi Travnik smještena je u središnjoj Bosni, okružena planinskim gorjem Pavlovice i Vilenice. Zauzima površinu od 232 km² uglavnom šumskog i planinskog, a djelomično ravničarskog terena, što iznosi 0,45% površine Bosne i Hercegovine. Graniči s općinama Travnik, Vitez, Bugojno, Fojnica i Gornji Vakuf-Uskoplje. Područje općine naseljeno je u kontinuitetu od pretpovijesti do današnjih dana o čemu svjedoče brojne gradine u dolini rijeke Grlonice i na lokalitetu Rostovo – Sebešić kao i nekropole stećaka od kojih je najpoznatija ona na lokalitetu Maculje, u narodu zvana „Kameni svatovi“. Ovi krajevi posebno su bili značajni u rimsko doba kada se intenzivno vadila željezna ruda, po čemu su ime i dobila prva naseljena mjesta tog kraja: Pećine i Ruda.

Intenzivniji razvoj cjelokupnog područja počinje sredinom prošlog stoljeća, kada ovo područje dobiva i administrativno sjedište, tj. status općine kao jedinice lokalne samouprave. Pored tradicionalnih djelatnosti kao npr. poljoprivreda, šumarstvo, rudarstvo i razni obrti, počinje se razvijati jaka industrija (metaloprerađivački kapaciteti) izgradnjom poduzeća „Bratstvo“. Trend razvitka je nastavljen sve do početka devedesetih godina prošlog stoljeća, do izbijanja rata u BiH. S razvojem industrije razvija se i sam grad Novi Travnik koji nastaje kao potpuno novo naseljeno mjesto. Od prvih naseljavanja 1949.g. pa sve do 1991.g. grad je izrastao u najveće naseljeno mjesto na općini s moderno riješenim urbanističkim i životnim sadržajem⁷.

Statut Općine Novi Travnik je predvidio relevantne odredbe za uspostavu mjesne zajednice kao obavezan oblik mjesne samouprave putem koje građani sudjeluju u odlučivanju u poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utječe na njihov život i rad. Prema odluci Općinskog vijeća, u ovoj općini je formirano 17 mjesnih zajednica od kojih je najudaljenija MZ Rostovo (30 km). To su MZ: Pećine, Vodovod, Margetići, Bučići, Nević Polje, Stojkovići, Pečuj, Trenica, Opara, Zagrlje, Rostovo, Pribilovići, Rankovići, Kasapovići, Šenkovići, Kalinska i Centar⁸. Na području ove općine postoji 52 naselja.

Prema službenim podacima Općine Novi Travnik, u ovoj općini živi 30.713 stanovnika a u skladu sa podacima popisa iz 1991. godine. Općina ne raspolaže podacima o djeci od 0-18 godina. U općini Novi Travnik živi i malobrojna romska zajednica.

Prema podacima Zavoda za statistiku FBiH, ukupan broj rođene djece u 2008. godine je bio 286, od čega živorođene djece 283 (148m/135ž). Prema istom izvoru, mjesto porođaja majki za svih 286 poroda je bio u zdravstvenim ustanovama. Podaci ovog Zavoda za statistiku ukazuju da je 286 (158 m/128 ž) osoba umrlo u ovoj općini u 2008. godini od čega troje (3) dojenčadi.

Prema podacima Općine Novi Travnik od 29.06.2009. godine, u ovoj općini je zaposleno 4.115 osoba, a evidentirano je 3.646 nezaposlenih osoba. Isti izvor podataka ukazuje da je u broju nezaposlenih osoba zastupljen sljedeći kadar: 1 dipl. socijalni radnik, 13 nastavnog kadra, diplomirani kadar medicinske struke (sanitarni inženjer, dipl. fizioterapeut, dipl. medicinski tehničar), 2 pravnik, 2 dipl. novinara, 6 dipl. kriminolog, 3 dipl. ekonomiste, 2 dipl. ing. kemije, 5 dipl. ing. poljoprivrede, 1 dipl. veterinar, 2 ing. metalurgije, 1 fizičar i 2 dipl. ing. elektrotehnike.

⁷ www.novi-travnik.com

⁸ ibid

Prema podacima Općine Novi Travnik, na području iste djeluju sljedeći subjekti: pravna lica (200), javne ustanove i poduzeća kojima je Općina osnivač (11), ugostiteljske radnje (94), samostalne obrtničke radnje (125), čumurane (19), trgovačke radnje (42), poljoprivrednici (45), autoprijevoznici (1), advokati (3), pijačari (28) i notari (1). U okviru bivšeg Mašinskog metalurškog kombinata (MMK) Bratstvo sada djeluju: BNT TM i H, BNT – Hidraulika, ADK, BNT . Autodizalice, BNT – Kovačnica, CIMOS – FORGING i Gold Promex i dr.. Gradski hotel nije u funkciji a u funkciji je Motel „Andrija“ koji je u privatnom vlasništvu.

U općini djeluju i sljedeće javne institucije/ustanove u sferi dječje zaštite: Općina Novi Travnik, J.U. Centar za socijalni rad, J.U. Dom zdravlja, dječji vrtići, Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“, osnovne škole, srednje škole, Policijska stanica, Kantonalni sud Novi Travnik. Po pitanju medijskih aktivnosti, u općini djeluje jedan medij, tj. J.U. Radiopostaja Novi Travnik.

Slijedi pregled zaposlenog kadra u sferi dječje zaštite u općini Novi Travnik⁹:

- **Općina Novi Travnik**, Odsjek za društvene djelatnosti, pri Službi za opću upravu i društvene djelatnosti, u istom je zaposlen sljedeći kadar: 1 VSS, 1 VŠS, 4 SSS, 1 VKV, 2 KV, 3 NK¹⁰. U Općini Novi Travnik djeluju 3 osobe u Matičnom uredu;
- **Centar za socijalni rad Novi Travnik** – 5 (3ž/ 2m) socijalnih radnika/ca (3 dipl. socijalna radnika/ce i 2 VŠS), 1dipl. pravnica, 3 administrativnog osoblja (3ž);
- **Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“**- 1 socijalna radnica/ravnateljica, 1 defektologinja (oligofrenolog), 1 defektologinja (logoped), 1 dipl. pravnica, 1 fizioterapeutkinja, 9 njegovateljica/stručnih suradnika i voditelja radionica za radnu okupaciju (2m/7ž) te 1 neuropsihijatar koji se angažira povremeno po ugovoru, 2 volontera defektologa;
- **Obrazovne ustanove:**
 - **Predškolsko obrazovanje:** 6 odgajatelja sa višom stručnom spremom¹¹, 1 odgajatelj sa visokom stručnom spremom, 1 nastavnik sa nezavršenom stručnom spremom, 1 medicinska sestra, 1 kuhar VKV i spremačica;
 - **Osnovno obrazovanje:** 1 pedagoga/psihologa (1ž), 4 pedagoginje, 1 defektologinja, 105 nastavnog kadra sa višom stručnom spremom (34m/ 71ž), 41 nastavni kadar sa visokom stručnom spremom (17m/24ž), 7 nastavnog kadra sa nezavršenom stručnom spremom (3m/4ž), 21 nastavnog kadra sa srednjom stručnom spremom (8m/13ž), 15 administrativno-tehničkog osoblja (3m/12ž) i 39 (11m/28ž) pomoćno osoblje (higijeničari, domari, ložači itd.);
 - **Srednje obrazovanje:** 1 pedagog, 1 nastavnik sa višom stručnom spremom, 57 nastavnog kadra sa visokom stručnom spremom (34m/23ž), 1 nastavnog kadra sa nezavršenom stručnom spremom (1 m) i 8 VKV profesora praktične nastave, 24 vanjska suradnika i 8 VKV profesora praktične nastave;
- **Dom zdravlja:** 6 doktora opće prakse (1m/5ž), 5 doktora porodične medicine (3m/2ž), 3 pedijatrice, 3 stomatologa (specijalista dječje stomatologije, 1m/2ž), 1 psihijatar¹², 1 neuropsihijatar, 1 psiholog/pedagog, 1 ginekolog, 47 medicinskih sestara, 7 viših medicinskih sestara/tehničara (2m/5ž) te 26 administrativnog osoblja;
- **Policijska stanica Novi Travnik:** 54 policajca, 4 inspektora za kriminalitet, 2 službenika za građanska pitanja i 1 pravnik te 7 osoba u administraciji;
- **Općinski sud u Travniku:** 1 sudac za maloljetnike
- **Nevladine organizacije**¹³: 6 osoba (3m/3ž) na neodređeno vrijeme, 155 volontera/aktivista uključujući i stručnjake kao što su socijalni radnici, nastavni kadar itd..

Odlukom Općinskog vijeća formirano je Povjerenstvo za ljudska prava, mlade i ravnopravnost spolova u čijoj je nadležnosti razmatranje pitanja prava djeteta i mladih. Također, Općina Novi Travnik je dodijelila prostor bez naknade za rad i djelovanje, tj. participaciju mladih, UG „Galerija“.

⁹ „Procjena situacije u sferi dječje zaštite“, srpanj 2009. godine

¹⁰ VSS – Visoka stručna sprema, VŠS – viša stručna sprema, SSS – srednja stručna sprema, VKV – visokokvalifikovana sprema, KV – kvalifikovana sprema, NK - nekvalifikovana sprema.

¹¹ Jedan (1) odgajatelj je angažovan Ugovorom na određeno vrijeme.

¹² Psihijatar, neuropsihijatar i psiholog/pedagog su specijalisti vanbolničke specijalističko-konzilijarne djelatnosti.

¹³ UG „Galerija“ Novi Travnik , Crveni križ Novi Travnik i Merhmet Novi Travnik

U općini Novi Travnik ima aktivan Centar za mlade i sportski centar. Situacija po pitanju dječjih igrališta ukazuje da su ovi resursi ograničeni i u većini su devastirana.

U općini Novi Travnik nije uspostavljena Strategija razvoja omladinske politike, niti je predviđeno radno mjesto za osobu koja će koordinirati suradnju sa djecom i mladima. U opisu posla šefa Odsjeka društvenih djelatnosti predviđena je suradnja sa nevladinim organizacijama, tj. udrugama građana, a od strane Općinskog vijeća je imenovan referent za mlade. Ova osoba je zaposlena u poduzeću kojem je Općina osnivač.

Dječja zaštita u općini Novi Travnik financira se iz više izvora i sa različitih nivoa vlasti: općinski, kantonalni i federalni nivo. Općinski proračun za 2008. godinu je iznosio 4.289.750 KM, dok je u proračunu za 2009. godinu planirano 4.500.000 KM¹⁴. Iz općinskog proračuna se izdvajaju sredstva za djelovanje javnih ustanova kojima je osnivač Općina Novi Travnik (Centar za socijalni rad, Dječji vrtić „Novi Travnik“, Dom zdravlja, Radio postaja Novi Travnik, Centar za djecu i mlade sa poteškoćama u razvoju „Duga“ i dr.). Općinski proračun za 2009. godinu uključuje sredstva usmjerena za: pomoć nezaposlenim, invalidnim licima, beneficije za socijalnu zaštitu, stipendije đacima i studentima, YEOP – projekti zapošljavanja i poduzetništva mladih, grantovi neprofitnim organizacijama, za sportske organizacije, kulturne ustanove, Galerija omladinski centar, škole, Merhamet – Javna kuhinja, Crveni križ i dr.¹⁵.

U općini Novi Travnik se ne provodi tenderska procedura za dodjelu sredstava iz općinskog budžeta za projekte nevladinih organizacija koje djeluju u oblasti dječje zaštite.

Iz kantonalnog proračuna se izdvajaju sredstva za djelovanje ustanova osmogodišnje/devetogodišnje i srednjoškolsko školstvo, zdravstvenu zaštitu i dr.. Također, iz kantonalnog i federalnog proračuna izdvajaju se sredstva za ostvarivanje prava iz socijalne zaštite. U okviru navedenih javnih budžeta su predviđena i sredstva za projekte na nevladine organizacije.

Općina Novi Travnik je uspostavila sljedeće lokalne strategije:

- **Strateški pravci razvoja općine Novi Travnik (2008-2012.)** koji ima četiri osnovne svrhe:
 - da se stvori osnova za građenje strategije održivog razvoja na općini u srednjoročnom razdoblju 2008-2012. godina;
 - da se podrže strukturne promjene u privredi općine, koje treba da vode povećanoj produktivnosti, većim investicijama i zaposlenosti (realizacija nekih konkretnih razvojnih sektora i projekata, kao što je revitalizacija industrije, razvoj poduzetničkog sektora i organske poljoprivrede i pokretanje važnih projekata, kao što su Poduzetnička zona Neobarje, Privredna zona BNT ili pripremne aktivnosti razvoju TRSC Sebešić u domenu turizma);
 - da se na osnovu ovog razvojnog dokumenta grade politika i programi restrukturiranja javnih komunalnih poduzeća na općini i potreban institucionalni kapacitet za upravljanje razvojem, uz suradnju općinske administracije sa nevladinim i biznis sektorom i veću ulogu proračuna u podršci razvoju na općini;
 - da se ovim dokumentom postigne politički konsenzus o pravcima razvoja koji će omogućiti upotrebu ograničenih javnih resursa kojima općina raspolaže za ostvarenje prioritarnih ciljeva razvoja općine¹⁶.
- **Strategija - Partnerstvo sa građanima** sa svrhom stvaranja pozitivnog okruženja i davanje smjernica za sudjelovanje građana u upravljanju i rješavanju pitanja koja su u njihovom interesu¹⁷.

2.2 Identifikacija problema/pojaava dječje zaštite

U skladu sa prikupljenim podacima, izvršenom procjenom i analizom situacije, utvrđeni su sljedeći ključni problemi u sferi dječje zaštite u općini Novi Travnik:

- Nemogućnost realizacije dječjih prava (u skladu sa UN Konvencijom o pravima djeteta)
- Neadekvatna zakonska regulativa

¹⁴ Budžet općine Novi Travnik za 2009. godinu, Novi Travnik, veljača 2009. godine

¹⁵ Izmjene i dopune proračuna/budžeta općine Novi Travnik za 2009. godine; novi Travnik, 28.05.2009. godine;

¹⁶ „Strateški pravci općine Novi Travnik za period 2008-2012. godina; Ekonomski institut Sarajevo, veljača 2008. god.;

¹⁷ „Strategija partnerstvo sa građanima“, ožujak 2008; OSCE/Općina Novi Travnik

- Nepostojanje adekvatnih zakonskih osnova za preventivni razvoj djece
- Neusklađenost Pravilnika o radu Povjerenstva za rano otkrivanje i razvrstavanje djece sa evropskim standardima
- Zakonski nejasna kompetencija institucija i pojedinaca/profesionalaca
- Neadekvatni standardi
- Neusklađenost kantonalnih općinskih sa federalnim zakonima
- Nedostatak praćenja i realizacije već postojećih strategija
- Nedovoljna osiguranje materijalnih i finansijskih sredstava u jačanju sektora zaštite socijalno isključenih grupa djece i pružanje kvalitetnih usluga
- Neadekvatni uvjeti rada i nedovoljan broj uposlenog stručnog kadra;
- Nedovoljna motivacija profesionalaca
- Loša materijalna situacija obitelji čiji su članovi nezaposleni ili prema kojima poslodavci ne ispunjavaju svoje obaveze;
- Poremećeni obiteljski odnosi;
- Poremećen sistem društvenih vrijednosti;
- Nedovoljna educiranost kadra koji se bavi problemima socijalne zaštite djece
- Nedovoljna angažiranost društvene zajednice u rješavanju socijalno ugrožene djece
- Neuvezan sustav praćenja, evidentiranja i ranog otkrivanja i praćenja djece sa posebnim potrebama
- Ne postojanje jedinstvene baze podataka
- Nepostojanje mobilnog tima;
- Nepostojanje lične odgovornosti;
- Nepostojanje Savjetovališta za majku i dijete
- Manjak inicijative roditelja i nedovoljan educiranost i informiranost istih o pravima i načinima rada sa djetetom
- Nedovoljna informiranost lokalne zajednice o potrebama djece i roditelja;
- Nedovoljna medijska potpora;
- Neprilagođena infrastruktura;
- Nedovoljan angažman udruga; slaba moć nevladinog sektora;
- Nedovoljno promoviran, zastupljen i nagrađen volonterski rad
- Nedostatak profesionalaca i NVO koji bi se bavili preventivnim aktivnostima u cilju sprečavanja, suzbijanja i razvijanja programa prevencije
- Slabo praćenje problematike mladih;
- Nedostatak različitih sadržaja u organiziranju slobodnog vremena mladih;
- Nedostatak kritičnosti prema negativnim pojavama;
- Nedostatak provođenja zajedničkog vremena roditelja i djece uslijed velikog angažmana na poslu (osiguranje egzistencije, izgradnja karijere itd.).

Konceptualni okvir i analizu uzroka u okviru konceptualnog okvira vidjeti u Aneksima 2 i 3

U provedenim procesima, a uz korištenje HRBAP metodologije, utvrđene su sljedeće prioritetne socijalno isključene grupe¹⁸ u općini Novi Travnik:

- **Djeca iz materijalno neosiguranih obitelji**

Obzirom na otežanu ekonomsku situaciju u općini Novi Travnik, djeca iz materijalno neosiguranih obitelji su u velikoj mjeri izložena riziku od socijalnog isključivanja. Ova pojava je posljedica nemogućnosti zapošljavanja, neriješenog radnog statusa (npr. radnika: „Bratstva“, „Novotehne“, „KTK“), rada na „crno“, nemogućnosti drugog načina zarađivanja. Prema podacima

¹⁸ „Socijalna isključenost predstavlja proces kojim se određeni pojedinci “odguruju” na rub društva te ih se, zbog njihovog siromaštva, neposjedovanja osnovnih vještina i znanja te nemogućnosti cjeloživotnog učenja, ili zbog diskriminacije, sprečava da u cijelosti sudjeluju. Ovo ih udaljava od mogućnosti zapošljavanja, stvaranja dohotka i obrazovanja kao i od socijalnih i mreža koje postoje unutar zajednice. Tako oni imaju malo mogućnosti pristupa moći i tijelima zaduženim za odlučivanje te se često osjećaju nemoćnima i u nemogućnosti da na bilo koji način utječu na odluke koje se direktno tiču njihovog svakodnevnog života“. - Izvor podataka: „Socijalna uključenost u BiH, Izvještaj o humanom razvoju 2007“, UNDP/IBHI, str. 25

Općine Novi Travnik iz lipnja 2009. godine, u ovoj općini je evidentirano 3.646 nezaposlenih osoba.

Djeca iz materijalno neosiguranih obitelji su već, ili su u riziku od izlaganja određenim vidovima diskriminacije i nejednakosti u ostvarivanju prava predviđenih Konvencijom o pravima djeteta¹⁹ zbog materijalnog i socijalnog statusa njihovih obitelji.

Prema podacima iz srpnja 2009. godine²⁰, broj mladih koji poslije osmogodišnjeg školovanja ne nastave školovanje se kreće od 10 – 15 mladih osoba, uz napomenu da su u pitanju u većini djevojčice iz višechlanih obitelji iz ruralnih sredina ili dječaci koji su slabiji učenici. Ovoj pojavi doprinosi i nepovoljna ekonomska situacija, a otvara se mogućnost i pojave neželjenih društvenih ponašanja i socio-patoloških pojava kod djece i mladih zbog nemogućnosti adekvatnog korištenja slobodnog vremena.

Prema podacima CSR, u 2008. godini stalnu socijalnu pomoć je ostvarivalo 5 materijalno neosiguranih obitelji sa djecom, dok je povremenu pomoć ostvarilo 505 (215 m/290 ž) osoba. Centar za socijalni rad ne raspolaže elektronskom bazom podataka o djeci iz materijalno neosiguranih obitelji već se evidencija vodi putem datoteka.

Prema podacima Centra za socijalni rad iz srpnja 2009. godine, 153 (75 m/78 ž) djece je ostvarivalo pravo na dječji doplatk, dok je za 54 (23 m/31 ž) djece ostvareno pravo na zdravstvenu zaštitu. Podaci CSR iz listopada 2009. godine ukazuju da je broj djece korisnika stalne materijalne pomoći 12, a jednokratnih pomoći 252²¹ djece.

Slijedi pregled prava i uvjeta kako bi se prava ostvarila preko Centra za socijalni rad a u skladu sa relevantnim kantonalnim Zakonom o socijalnoj skrbi:

- Pravo na stalnu materijalnu pomoć (prema čl. 26) uvjetovano je nesposobnošću za rad članova obitelji, te ovo pravo rjeđe mogu ostvariti obitelji s djecom, obzirom da se uglavnom radi o mladim, zdravim osobama sposobnim za rad;
- Pravo na jednokratnu novčanu pomoć pored uvjeta propisanih čl.35, a realizacija istog ovisi od raspoloživih materijalnih sredstava;
- Dječji doplatk po relevantnom kantonalnom Zakonu ostvaruju samo posebne grupe djece i to: djeca bez roditelja ili bez jednog roditelja, djeca koja su sa težim oboljenjima ili sa invaliditetom od 60 % (CŽR), ili djeca čiji su roditelji teško oboljeli ili su sa invaliditetom 70% . Stjecanje prava je ograničeno i imovinskim cenzusom. Pravo na dječji dodatak je znatno reducirano zbog nedostatka sredstava;
- Sa dječjim dodatkom je ograničeno i pravo na jednokratnu pomoć nezaposlenoj majci/porodilji, kao i oprema za novorođenčad;
- Zaposlena majka porodilja ima pravo na naknadu bolovanja u iznosu od 50% ostvarenog osobnog dohotka u posljednjih šest mjeseci;

U svom svakodnevnom radu djelatnici javnih i nevladinih institucija/organizacija (Centar za socijalni rad, Općinske službe, Crveni križ, humanitarne organizacije i dr.), susreću se sa problemima obitelji koje su materijalno neosigurane. Njihova obraćanja za pomoć su uglavnom vezana za rješavanje sljedećih problema: plaćanja participacije medicinskih usluga, kupovine potrebnih lijekova, pitanja vezana za školovanje djece, plaćanje autobusnih karata, nabavku knjiga, odlaska na srednje školovanje i studij, a u posljednje vrijeme i pitanja adekvatne prehrane, naročito vezana za djecu. Problem koji se često javlja kod ove grupe je i ostvarivanje prava na zdravstveno osiguranje. Iz ruralnih sredina posljednjih godina primijećen je porast obraćanja majki sa malodobnom djecom. U pitanju su zahtjevi za pomoć zbog odlaska supruga, kao jedinog hranioca porodice, na služenje zatvorske kazne (uglavnom su u pitanju kazne izrečene zbog nezakonite sječe šuma).

U skladu sa gore navedenim, značajan je doprinos organizacija Crveni križ i Merhamet u materijalnoj podršci (hrana, garderoba i dr.) za obitelji koje su materijalno neosigurane. Prema podacima iz srpnja 2009. godine, Crveni križ je pružao podršku za 18 korisnika/ca, tj. djece i mladih (12 m/6 ž), dok je Merhamet kroz usluge Javne kuhinje osiguravao podršku za 41 dijete.

¹⁹ Konvencijom o pravima djeteta je određeno pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvitku; pravo na socijalnu sigurnost; pravo na zdravlje; pravo na obrazovanje i dr.

²⁰ Procjena situacije u sferi dječije zaštite u općini Novi Travnik, srpanj 2009.;

²¹ Određeni broj djece iz ove grupe korisnika/ca se pojavljuje i kroz navedeni broj djece za dječiji dodatak.

Centar u svom radu nastoji dati prioritet obiteljima sa djecom prilikom rješavanja prava i pružanja svih oblika pomoći. Često ta pomoć nije zadovoljavajuća i u mnogim slučajevima Centar nema finansijsku i zakonsku mogućnost da pruži pomoć.

Centar je kroz rad u ruralnim sredinama primijetio da je slab upis u srednje škole, naročito kod ženske djece, što sigurno je posljedica loše ekonomske situacija, a svakako uvjetovano i tradicionalnim nasljeđem.

U okviru procesa upisa djece u osnovnu školu, Centra pruža usluge i nastoji pomoći na adekvatan način prema ukazanim potrebama i problemima od strane: pedijatrijske službe, škola, matičnih ureda i dr.. Tako za djecu s poteškoćama u razvoju i njihove roditelje, Centar omogućava rad Povjerenstva za ocjenu i razvrstavanje djece i omladine ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju, zatim vrši: upoznavanje sa roditeljskim obavezama prema Obiteljskom zakonu, pomoć pri naknadnom upisu u matične knjige rođenih i sl.. Najveći problem u radu Centra za socijalni rada jeste situacija kada utvrde da je nekom djetetu potreban neki vid pomoći, ali su spriječeni zbog zakonskih okvira ili nedostatka sredstava za blagovremenu intervenciju za pomoć.

Analiza uzroka je ukazala na problematiku nedovoljnih finansijskih sredstava i stručnog kadra za omogućavanje kvalitetnije podrške za djecu i obitelji iz materijalno neosiguranih porodica.

• **Djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju**

Javne ustanove u općini Novi Travnik omogućavaju usluge i podršku za djecu ometenu u psiho-fizičkom razvoju i njihove obitelji.

U sektoru socijalne zaštite djece iz ove grupe, djeluje JU Centar za socijalni rad a u skladu sa u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 32/06). Slijedi pregled djece ometene u psiho-fizičkom razvoju, korisnika/ca socijalne zaštite u Centru za socijalni rad:

Rn. br.	Djeca sa smetnjama u psiho-fizičkom razvoju	Stanje (sa 01.07.02009.)	
		M	Ž
1.	Sljepo i slabovidno dijete	-	1
2.	Gluho i nagluho dijete	1	-
3.	Dijete sa poremećajem u govoru i glasu	2	2
4.	Dijete sa tjelesnim oštećenjima i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju	7	5
5.	Dijete sa smetnjama u psihičkom razvoju:	8	7
	Lakog stupnja	4	5
	Umjerenog stupnja	3	2
	Težeg i teškog stupnja	3	2
6.	Kombinirne smetnje	19	15

U ustanove socijalne zaštite je smješteno 19 (6 m/ 3 ž) djece do 18 godina..

Po pitanju djece ometene u psihofizičkom razvoju, pri Centru za socijalni rad formirano je Povjerenstvo za ocjenu i razvrstavanje djece i omladine ometene u psihičkom ili fizičkom razvoju. Povjerenstvo je formirano prema kantonalnom Zakonu o socijalnoj skrbi a djeluje u skladu sa Pravilnikom o otkrivanju i ocjenjivanju sposobnosti, razvrstavanju i evidenciji djece i omladine ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/02) . U sastavu Povjerenstva su: liječnik neuropsihijatar, pedijatar, psiholog, defektolog i socijalni radnik. U Centru se vodi matična knjiga sve djece koja su bila na ocjeni ovog Povjerenstva. Prava ove djece se određuju prema kantonalnom i federalnom Zakonu o socijalnoj skrbi, i odnose se na prava invalidnine za tjelesno oštećenje prema Federalnom zakonu, prava dječjeg doplatka i smještaja prema kantonalnom zakonu.

Djeca ometena u fizičkom ili psihičkom razvoju ostvaruju pravo na osobnu invalidninu i dodatak za njegu i pomoć druge osobe prema odredbama Federalnog zakona o Izmjenama i dopunama zakona o osnovama socijalne skrbi (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06), odredbe koje se odnose na prava osoba sa invaliditetom. U skladu sa ovim zakonom, djeca sa invaliditetom

ostvaruju pravo na: osobnu invalidninu, tuđu njegu i pomoć, kao i ortopedski dodatak. Ocjenu invalidnosti kod djece vrši Institut za medicinsko vještačenje. U CSR postoji elektronska baza SOTAC koja se isključivo koristi u predmetima korisnika prava na ličnu invalidninu i korisnika prava kao civilne žrtve rata. Prema podacima Centra, ovo pravo ostvaruje 30 (18 m/ 12 ž) djece i mladih sa invaliditetom, odnosno sa težom bolesti uzrasta do 18 godina. Prema izmjenama federalnog Zakona o osnovama socijalne skrbi od ožujka 2009. godine, djeca sa stupnjem invalidnosti od 80% i manje, izgubila su pravo na novčani dodatak. U ovoj grupi djece su i djeca oboljela od neke teže bolesti (dijabetes, celijakija, maligna oboljenja) čime je gubitak prava sigurno materijalno opteretilo već ionako teško stanje obitelji.

U općini Novi Travnik djeluje i **JU Centar za djecu i mladež s poteškoćama u razvoju „Duga“** Novi Travnik koji je osnovan je sa ciljem pružanja dnevne skrbi, osposobljavanja za brigu o sebi, radnu terapiju, rekreativne, kulturno zabavne i sportske aktivnosti sukladno ograničenim sposobnostima svakog djeteta.

Iako se osnivanje ovog Centra temelji na odredbama Zakona o osnovama socijalne skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi o obitelji sa djecom FBiH (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06) i Zakona o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi o obiteljima s djecom SBK/SBK (Sl. novine SBK/KSB, br.10/05, 2/06) i Zakonom o ustanovama Federacije BiH («Službeni list R BiH», br. 6/92., 8/93. i 13/94.), ovim zakonima nije adekvatno i jasno definirana uloga i zadaća ovakvih ustanova.

Obzirom da je Centar „Duga“ osnovan kao jedan od prva tri centra za djecu s poteškoćama u razvoju na području BiH i još uvijek je jedina javna ustanova za djecu na SBK/KSB, svoju djelatnost je prilagođavao različitim potrebama djece šireg područja Kantona. Danas je Centar „Duga“ ustanova: dnevnog, poludnevnog i produženog boravka, stacionarnog, tjednog i mjesečnog smještaja, vikend smještaja i smještaja za hitne intervencije. Slijedi pregled korisnika/ca ovog Centra:

Rn. br.	Djeca sa smetnjama u psiho-fizičkom razvoju	Stanje (sa 01.07.2009.)	
		M	Ž
1.	Slijepo i slabovidno dijete	2	-
2.	Gluho i nagluho dijete	-	-
3.	Dijete sa poremećajem u govoru i glasu ²²	-	-
4.	Dijete sa tjelesnim oštećenjima i trajnim smetnjama u fizičkom razvoju	-	-
5.	Dijete sa smetnjama u psihičkom razvoju ²³ :		
	Lakog stupnja	8	2
	Umjerenog stupnja	2	3
	Težeg i teškog stupnja		
6.	Kombinirane smetnje	13	13

U okviru ovako različitih oblika smještaja djeci s poteškoćama u razvoju i poremećajima u ponašanju pružaju se adekvatne usluge stručne pomoći u njihovom razvoju, prilagođene psihofizičkim sposobnostima i potrebama svakog djeteta. Ova stručna pomoć temelji se na odredbama Programa odgoja i obrazovanja djece s smetnjama u psihičkom razvoju FBiH.

Financiranje Centra „Duga“ temelji se također na odredbama federalnog i kantonalnog Zakona o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom i vezano je za prihode djece, roditelja odnosno srodnika. Cijenu pojedinih usluga utvrđuje Upravno vijeće Centra „Duga“ uz suglasnost kantonalnog Ministarstva zdravstva i socijalne politike. Cijena korištenja usluga ovog Centra nije povećavana od 2005. godine iako su za to vrijeme troškovi života rasli što se negativno odražava na uposlenje potrebnog stručnog kadra. Podatak da, od 48 djece koja koriste usluge Centra

²² Pod stavkom „Dijete sa poremećajem u govoru i glasu“ ulaze većina djece sa smetnjama u psihičkom razvoju.

²³ Centar „Duga“ omogućava smještaj za 3 (1m/2ž) djeteta bez roditeljskog staranja iz ove grupe djece.

„Duga“, su samo za troje djece roditelji u mogućnosti i po zakonu dužni učestvovati u troškovima boravka, odnosno smještaja svoga djeteta, daje sliku o teškoj socijalnoj karti većine obitelji ove djece.

U Centru „Duga“ formiran je Stručni tim za opservaciju i dijagnostiku te rano otkrivanje poremećaja u psihofizičkom razvoju djece. Nažalost, većina djece se uključuje u Centar „Duga“ nakon što Povjerenstvo za upis djece u školu ocijeni da dijete ne može pohađati redovnu nastavu. Tada se dijete upućuje na Povjerenstvo za ocjenu preostalih sposobnosti i razvrstavanje. Rad Povjerenstva je neredovit te tako prođe i godina dana a dijete ne dobije potrebni dokument za blagovremeno uključivanje u odgovarajući oblik odgoja i obrazovanja. Iz evidencije polaznika Centra „Duga“ samo je dvoje djece bilo uključeno u stručnu pomoć prije sedme godine života.

Ovdje je istaknut značaj i potreba integriranja usluge stručne opservacije djece u trajanju od 1-6 mjeseci kao pripreme za rad Povjerenstva a s ciljem što kvalitetnije ocjene preostalih sposobnosti djeteta.

Prema podacima Centra „Duga“, inkluzivna nastava nije adekvatno integrirana u školski sistem jer ni roditelji ni nastavnici nisu dovoljno informirani niti educirani po pitanju inkluzivne nastave što se odražava na brigu i sam rad sa djecom s poteškoćama u razvoju. Posebno je teška situacija po pitanju inkluzije djece sa smetnjama u psihičkom razvoju, tj. umjerenog, teškog i težeg stupnja. Ovome doprinosi i situacija da roditelji nisu dovoljno osviješteni o potrebi blagovremenog uključivanja stručne opservacije i podrške za djecu kao uvjet za pravilan razvoj djeteta u odnosu na preostale sposobnosti.

U svom radu, Centar „Duga“ uočio prisutnost predrasuda po pitanju socijalne inkluzije djece ometene u psiho-fizičkom razvoju naročito u ruralnim krajevima. Situacija je dodatno otežana jer u ruralnim dijelovima: ne postoji mobilni tim, nedovoljna roditeljska briga zbog egzistencijalnih pitanja; odbijanje roditelja da prihvate činjenicu da imaju dijete sa poteškoćom u razvoju i odbijaju da upute dijete na ocjenu preostalih sposobnosti od strane relevantnog Povjerenstva, ne postojanje kulturno zabavni sadržaji i sportske aktivnosti za djecu, edukacija za roditelje zbog ograničenih finansijskih sredstava. Ipak, Centar „Duga“ je svojim postojanjem u centru grada uspio donekle razbiti predrasude po ovom pitanju jer svakodnevno omogućava različita druženja sa djecom iz redovnih škola i dr..

Centar „Duga“ se suočava sa poteškoćama u realizaciji dodatnih aktivnosti sa roditeljima/obiteljima djece zbog ograničenih sredstava. Istaknuta je potreba za uvođenjem muzikoterapije kao dodatne usluge za djecu sa poteškoćama u razvoju, kao i dodatne opreme. Po pitanju uključivanja djece s poteškoćama u razvoju iz socijalno neosiguranih obitelji u obrazovni sistem, istaknut je problem neizdvajanja sredstava od nadležnih institucija za stacionarni smještaj djece iz drugih općina zbog čega ova djeca ostaju van sistema. Podaci o djeci predškolskog uzrasta nisu adekvatni obzirom da je u procesu ocjena djece od strane nadležnog Povjerenstva.

Po pitanju obrazovanja, nastava za djecu ometenu u psiho-fizičkom razvoju se provodi različito u školama na području općine Novi Travnik. U četiri osnovne škole u kojima se provodi nastavni plan i program na bosanskom jeziku djeluje defektolog te su učenici/ce ovih škola, tj. djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju, uključena u inkluzivnu nastavu. Ova djeca pohađaju nastavu po prilagođenom nastavnom planu i programu koji se izrađuje individualno za svako dijete. Osnovne škole u kojima se provodi nastavni plan i program na hrvatskom jeziku imaju uspostavljena posebna odjeljenja za rad sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju, te nemaju angažiran stručni kadar defektologa. Educirani nastavni kadar i pedagog-psiholog obavljaju rad sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju. U 2008/2009. školskoj godini, nastavu od I-VIII razreda je pohađalo 36 učenika/ca sa smetnjama u psiho-fizičkom razvoju na području općine Novi Travnik. U općini Novi Travnik ne postoji mobilni stručni tim koji bi djelovao u svakoj školi. Škole nemaju uređene pristupe za osobe sa invaliditetom. Djeca sa težim oblicima ometenosti u psihofizičkom razvoju, upućuju se u Dnevni centar „Duga“. Po pitanju predškolskog obrazovanja djece ometenog u psiho-fizičkom razvoju, izvršena procjena situacije ukazuje da je Dječji vrtić „Novi Travnik“ imao iskustvo u radu sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju.

Djeca koja su završila osnovno obrazovanje po specijalnom programu nemaju mogućnost uključivanja u srednje obrazovanje jer u općini Novi Travnik ne postoji Odjel za zanimanja nižeg stepena u srednjim školama, a na području SBK/KSB ne postoji specijalna srednja škola.

U oblasti zdravstva, Dom zdravlja Novi Travnik omogućava zdravstvenu zaštitu djece sa poteškoćama u razvoju u skladu sa zakonskim okvirima i regulativama, tj. djeci iz porodica sa

zdravstvenim osiguranjem. Za djecu korisnike/ce Centra „Duga“, koja dolaze sa drugih općina, nije riješeno pitanje troškova zdravstvene zaštite. Ukoliko se djeca liječe u Domu zdravlja, tada se ima uvid u psiho-fizički razvoj djeteta i obitelji. Patronažna služba je u ovim slučajevima od velike koristi. Iako Dom zdravlja nema vozilo za rad patronažne službe, ova služba je aktivna, tj. monovalentna patronaža i pruža usluge za trudnice, porodilje i predškolsku djecu. Dosadašnja praksa je da se djeca sa poteškoćama u razvoju upućuju u Centar za socijalni rad ukoliko su ista zanemarena od roditelja ili su u obitelji bez sredstava za život. Dom zdravlja nema prilagođene prilaze za djecu sa posebnim potrebama.

Analiza uzroka je ukazala na nedostatke sistema koji se ogledaju na neadekvatnom provođenju zakonskih regulativa u odnosu na potrebe ove djece. Naglašen je problem neodgovarajućih prostora i opremljenosti istih za rad sa djecom sa poteškoćama u razvoju, kao i nedovoljna upućenost pojedinih roditelja u stanje svog djeteta i načine rada sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju.

- **Preventivni rad sa djecom i sa obiteljima (od bolesti ovisnosti, maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom i dr., kao i u svrhu unapređenja ranog rasta i razvoja djeteta)**

Prema provedenoj procjeni i analizi situacije u oblasti dječje zaštite u općini Novi Travnik, ustanovljeno je da se u zajednici u ne provode u dovoljnoj mjeri programi prevencije zasnovani na među-sektoralnosti i multidisciplinarnosti. Ovu situaciju dodatno otežava činjenica o nedovoljno razvijenom nevladinom sektoru kao dodatne podrške u djelovanju institucija po rješavanju problematike sa kojom se suočavaju djeca, mladi adolescenti i njihovi roditelji. Također, u lokalnoj zajednici ne postoje sadržaji koji bi omogućili adekvatno provođenje preventivnih programa.

U Centru za socijalni rad ne djeluje Prihvatište niti Savjetovalište za djecu/mlade i obitelj. Također, u općini Novi Travnik ne djeluje Sigurna kuća za smještaj žrtava nasilja u obitelji, tj. nasilja nad djecom.

Po pitanju rada sa djecom, u Policijskoj stanici ne postoji određeni odjel ili referat koji se bavi isključivo pitanjima maloljetnih osoba u riziku ili sukobu sa zakonom. Policijska stanica ne posjeduje bazu podataka o maloljetnicima u sukobu sa zakonom (ovisnici, maloljetni prestupnici, nasilnici i sl.) već se podaci evidentiraju putem datoteka i koriste za izvješća prema kantonalnom Ministarstvu unutrašnjih poslova. Sa 01.06.2009. godine, evidentirana su krivična djela protiv imovine (krađe i dr.) od strane 4 maloljetnika.

Prema podacima Općinskog suda u periodu od 01.03.2008. – 01.06.2009. godine, Sud je izrekao sljedeće odgojne mjere za maloljetne osobe:

- upućivanje u Disciplinski centar za 1 maloljetnika,
- pojačan nadzor roditelja, usvojitelja ili staratelja za 6 maloljetnika,
- pojačan nadzor nadležnog organa socijalne zaštite za 6 maloljetnika,
- upućivanje u odgojnu ustanovu za 1 maloljetnika,
- upućivanje u odgojno popravni dom za 1 maloljetnika.

Prema istom izvoru, recidiv je izvršilo 11 maloljetnih muških osoba.

Centar za socijalni rad raspolaže podacima iz srpnja 2009. godine o 6 registriranih ovisnika (4 m/2 ž), dok policija nema raspoložive podatke o ovoj socijalno isključenoj grupi djece i mladih. Centar za socijalni rad provodi odgojne mjere prema 5 muškim mladim osobama sa društveno neprihvatljivim ponašanjem.

Prema podacima iz 2008. godine, CSR je vodio evidenciju o 68 maloljetnih osoba sa nedoličnim ponašanjem: 9 skitnja (5 m/4 ž), prosjačenje 13 (9 m/4 ž), kaznena djela 42 (37 m/5 ž), ovisnici o drogama 4 (3 m/1 ž), kao i o 52 djece čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama (19 m/8 ž) i odgojno zanemarene i zapuštene djece (20 m/ 5 ž). Po pitanju kaznenih djela neophodno je naglasiti da se navedeni podatak odnosi na slučajeve šumske krađe iz perioda od prije 10 godina a koji se sudski procesuirali u 2008. godini.

Prema podacima iz srpnja 2009. godine, CSR vodi evidenciju o 65 djece i mladih čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama (23 m/14 ž) i odgojno zanemarenoj i zapuštenoj djeci (19 m/ 9 ž).

Prema podacima iz škola, u osnovnim školama je evidentiran 62 učenika/ce sa poremećajem u ponašanju, a u srednjim školama 13 učenika/ca.

U skladu sa navedenim, ne postoji sveobuhvatna baza podataka o djeci i mladima koji su u/ili u riziku od sukoba sa zakonom. Analiza uzroka je ukazala na neadekvatnu ulogu određenog broja roditelja, tj. na: nedovoljnu upućenost roditelja u stanje svoga djeteta, manjak inicijative, pasivnost, nezainteresiranost, neprihvatanje odgovornosti pa sve do zapostavljanja djeteta. Nedovoljan nadzor na djetetom, pristupačnost modernih medija (internet i sl.), dostupnost opojnih sredstava (duhan, alkohol, droge i sl.) i njihovo neadekvatno i prekomjerno korištenje, te manjak kvalitetnih sadržaja za provođenje slobodnog vremena djece i mladih, doprinose prihvatanju negativnih društvenih normi od strane djece i mladih.

Analiza uzroka problematike sa kojom se suočavaju djeca i porodice iz ove socijalno isključene grupe, ukazala na nedovoljne kapacitete kako ljudske tako i materijalne koji bi omogućili kvalitetne usluge i rad sa djecom i mladima te njihovim porodicama.

Po pitanju ranog razvoja i rasta djece, analiza problema je ukazala na neadekvatno djelovanje u smislu ranog otkrivanja poteškoća kod djece, kao i preventivnog djelovanja u smislu zdravog i pravilnog razvoja i rasta djece. Također je potvrdila nedovoljne roditeljske vještine i sposobnosti za pravilan odgoj i razvoj djeteta, kao i neadekvatnost opremljenosti službi i nedostatak stručnog kadra u oblasti dječje zaštite.

2.3 Analiza osnovnih problema

U skladu sa HRBAP metodologijom, Općinski upravni odbor Projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/opštinskom nivou“, izvršio je analizu konceptualnog okvira i analizu osnovnih uzroka problema čime je omogućen uvid u opće uzroke za postojanje socijalne isključenosti prioritetno utvrđenih grupa djece. Pojedini specifični uzroci problema su izdvojeni za poglavlju 2.2 za svaku pojedinačnu prioritetnu socijalno isključenu grupu djece, dok u nastavku izdvajamo generalne uzroke problema:

- **Neuspjeh sustava:** nedovoljna zakonska regulative, neadekvatna politika i primjena zakonskih regulative i državnih strategija; neefikasnost sustava (neblagovremeno rješavanje); nejasno definirane odgovornosti (u Zakonima); odluke o osnivanju ustanova, razmatranje i prihvatanje izvješća o radu javnih ustanova i davanje suglasnosti na planove rada; odluke se donose u parlamentu bez konsultacija sa korisnicima i šire zajednice bez javne rasprave i bez kvalitetne baze podataka; nepostojanje odgovarajućeg tijela za preventivno i pravovremeno djelovanje na uzroke, a ne na posljedice; nedovoljno senzibilnosti u političkim strukturama; nedovoljan broj kapaciteta; nedovoljno educirani profesionalci; nemogućnost specijalizacije, napredovanja i usavršavanja profesionalaca u smislu praćenja novih trendova; nizak stupanj motiviranosti; formalan i nezainteresiran pristup u radu; neadekvatan prostor, nedovoljan broj profesionalaca, nedostatak materijalno-tehničkih sredstava; u Općini nije formirana služba za dječju zaštitu; financiranje samo osnovnih potreba djece; nedovoljna sredstva za angažiranje potrebnog stručnog kadra; nepostojanje mobilnog tima niti Savjetovališta; nedovoljna i neodgovarajuća infrastruktura; neblagovremeno rješavanje pojave i problema; nepostojanje Povjerenstva za unapređenje dječje zaštite u lokalnoj zajednici; pasivnost roditelja po pitanju uključivanja u procese donošenja odluka, udruživanja i sl..
- **Neuspjeh društva se ogleda u:** nedovoljnoj angažiranosti lokalne zajednice u otklanjanju predrasuda za socijalno isključene grupe djece; nedovoljnoj uključenosti roditelja u kreiranje politike; nemogućnost stvaranja sigurnog ekonomskog i socijalnog okruženja; niska razina društvenih normi; diskriminaciji po pitanju obrazovanja i infrastrukture za djecu ometenu u psiho-fizičkom razvoju; niska razina lokalne svijesti u svim segmentima društva po pitanju dječje zaštite; nedovoljnom angažmanu lokalne zajednice u stvaranju sigurnog socijalnog okruženja za djecu i mlade; slabo razumijevanje problema mladih i njihovih potreba u smislu prihvatanja novih trendova; nemogućnost zapošljavanja, diskriminirajući odnos prema zapošljavanju i obrazovanju ženskog dijela populacije u okviru njihovih porodica.
- **Neuspjeh pojedinca** je analiziran u odnosu na aspekt roditeljstva i djelovanje profesionalaca: predrasude; nedovoljna upućenost roditelja u stanje svoga djeteta; manjak inicijative; pasivnost; nezainteresiranost; neprihvatanje odgovornosti; zapostavljanje djeteta; diskriminacija; neznanje o sposobnostima i mogućnostima djece za uključivanje u društvenu zajednicu; nedovoljna

upućenost roditelja u načine rada sa djecom, ostvarivanje prava i kome se obratiti za pomoć; nedostatak educiranosti profesionalaca i roditelja; nedovoljna informiranost obitelji. Konceptualni okvir i analizu uzroka u okviru konceptualnog okvira vidjeti u Aneksima 2 i 3

3. PREGLED DOSADAŠNJIH PROJEKATA UNICEF/IBHI S OSVRATOM NA AKCIJSKE PLANOVE RAZVOJA DJEČIJE ZAŠTITE U 14 OPĆINA

3.1. Rezultati i naučene lekcije

Uz podršku i suradnju sa UNICEF-om, IBHI od 2003. godine do sada realizira projekte sa ciljem promoviranja djelotvorne i efikasne politike dječje zaštite na svim nivoima a koja doprinosi redukciji siromaštva, nejednakosti i socijalne isključenosti, te uspostavi sigurne sredine za svu djecu u BiH.

Realizacija UNICEF/IBHI projektnih aktivnosti je zasnovana na HRBAP metodologiji (Human Rights Based Approach Programming), tj. programiranje zasnovano na poštivanju ljudskih prava. Uvođenjem ove metodologije, napravljen je značajan utjecaj na povećanje osviještenosti i senzibiliziranosti pojedinaca, grupa i lokalnih zajednica po pitanju prava djeteta i ostvarivanja istih.

S ciljem uvođenja i razvoja mješovitog, među-sektorskog, pristupa, u ciljanim općinama projekta, uspostavljeni su Općinski upravni odbori sa ciljem jačanja općinskog menadžmenta politike dječje zaštite. To su među-sektorska tijela odgovorna za sveobuhvatno planiranje i implementaciju Akcijskih planova razvoja dječje zaštite i Akcijskih planova razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u ciljanim lokalnim zajednicama Projekta.

U šest ciljanih općina, Općinski upravni odbori su prerasli u općinska Povjerenstva za unapređenje dječje zaštite: Bugojno, Goražde, Gradiška, Istočna Ilidža, Kakanj, Teslić.

Lokalni dvogodišnji Akcijski planovi razvoja dječje zaštite, tj. socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite, zasnovani su na promociji i primjeni mješovitog²⁴ sustava dječje zaštite, gender²⁵ pristupu, kao i pristupu okrenutom klijentu. Akcijski planovi su u svih četrnaest (14) općina usvojeni od strane Općinskih vijeća/Skupština opština i predstavljaju lokalnu strategiju za razvoj dječje zaštite.

Implementacija Akcijskih planova razvoja mehanizma monitoringa upisa u osnovne škole omogućili su jačanje informacionog sustava u općinama kroz uspostavu baze podataka o djeci, kao i kvalitetnije praćenje upisa djece u osnovne škole i realizacije osnovnog prava djeteta – prava na obrazovanje.

U okviru UNICEF/IBHI projekata, a u okviru komponente 'razvoj politika', omogućen je rad entitetskih Grupa za razvoj politika dječje zaštite (CCPAG) usmjerenih na razvoj i unapređenje politika dječje zaštite. Također je objavljen je i određen broj publikacija usmjerenih na unapređenje politika na unapređenju socijalne inkluzije u sustavu dječje zaštite u BiH.

4. SUSTAV DJEČJE ZAŠTITE U OPĆINI NOVI TRAVNIK

4.1. Mapiranje sustava dječje zaštite

Sustav dječje zaštite u BiH uključuje više sektora djelovanja društva u cilju zaštite djeteta u BiH: socijalni, obrazovni, zdravstveni, pravosuđe i policija, kao i nevladin i privatni sektor, mediji i obitelji. Institucije i organizacije aktivne u sustavu dječje zaštite, u skladu sa relevantnim nivoima odgovornosti, djeluju i pružaju usluge u skladu sa relevantnim zakonodavstvom, mandatima, ovlastima, opisom posla, procedurama izvještavanja i izvorima financiranja.

Državni/ entitetski nivo

Sustav dječje zaštite na državnom nivou uključuju djelovanje relevantnih državnih institucija zakonodavne, izvršne i sudske vlasti. Ujedno, radom državnih institucija i ministarstva omogućena

²⁴ Pristup zasnovan na među-sektoralnosti i multidisciplinarnosti.

²⁵ Pristup zasnovana na jednakosti i ravnopravnosti spolova

je priprema, donošenje zakona i drugih dokumenata koja se tiču unapređenja ostvarivanja dječijih prava kao što su: „Državna strategija za borbu protiv nasilja nad djecom (2007-2010)“²⁶, „Strategija protiv maloljetničkog prestupništva u BiH“, „Politike u oblasti invalidnosti u BiH“²⁶, „Okvirni protokol djelovanja u slučajevima zlostavljanja djece“²⁷ i dr.. Ova ministarstva surađuju sa lokalnim i međunarodnim organizacijama za zaštitu ljudskih prava i sloboda, vrše monitoring i pripremaju izvješća o implementaciji međunarodnih konvencija koje je ratificirala Bosna i Hercegovina. U pitanju su: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice, Ministarstvo civilnih poslova, Ministarstvo sigurnosti i Ministarstvo pravde. U okviru ovih ministarstava djeluju i posebna tijela kao što su: Vijeće za djecu BiH²⁸, Državne grupe i podgrupa za sprječavanje trgovine djecom i dr. (za više informacija vidjeti Aneks 6).

Vlada Federacije BiH vrši provođenje politike i izvršavanje zakona federalne vlasti kroz rad nadležnih ministarstva iste čime doprinosi uređivanju dječje zaštite na nivou Federacije BiH.

Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđeni u zakonima koji se odnose na nadležnosti Federacije BiH u oblastima: socijalne politike, rada i zapošljavanja, kao i imovinskog i invalidskog osiguranja. Rad Ministarstva je reguliran Zakonom o federalnim ministarstvima i drugim tijelima federalne uprave („Službene novine Federacije BiH” broj 8/95,3/96,9/96 i 48/99).²⁹ Poslovi se odnose na: politiku rada i zapošljavanja; radne odnose i prava iz radnog odnosa; zaštitu na radu; penzijsko invalidsko osiguranje; međunarodne konvencije u skladu sa Ustavom BiH, ugovori i bilateralni sporazumi iz oblasti zapošljavanja; socijalnu sigurnost i solidarnost, skrb civilnih žrtava rata; skrb obitelji, usvojenje i starateljstvo; socijalnu zaštitu i druge poslove utvrđene zakonima iz ovih oblasti. U okviru ministarstva, između ostalih, djeluje i Sektor za socijalnu skrb, skrb porodica i djece, kao i inspeksijska služba koja vrši nadzor nad radom institucija i službi za socijalnu zaštitu.

Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije, koji se odnose na predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, pedagoške standarde i normative prostora, opreme i nastavnih sredstva za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje i odgoja, stručno obrazovanje i usavršavanje nastavnog osoblja, udžbeničku literaturu za osnovno i srednje obrazovanje, razvoj i koordiniranje naučnoistraživačkog rad u ovoj oblasti i druge poslove utvrđene zakonom. Ministarstvo djeluje u okviru rada sektora za visoko obrazovanje, nauku, sektor za predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje, Inspektorat, služba za ekonomsko-financijske i opće poslove. Ministarstvo je osiguralo sredstva za nabavku knjiga za učenike/ce od I-IV razreda, te socijalno ugrožene učenike/ce od V-VIII razreda osnovnih škola na području FBiH.

Ministarstvo kulture i športa FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove iz nadležnosti Federacije, koji se odnose na: naučnoistraživačku djelatnost u oblasti zaštite i korištenja kulturno-historijskog naslijeđa; muzejsku, arhivarsku, bibliotekarsku, izdavačku, teatarsku, muzičku, likovnu, filmsku i estradnu djelatnost, djelatnost organizacija i udruga građana u oblasti umjetnosti, kulture, športa i mladih; unapređenje športa i tjelesne kulture, utvrđuje strategiju razvoja u oblasti kulture, športa i mladih i druge poslove utvrđene zakonom.

²⁶ U svibnju 2008. godine, Vijeće ministara BiH je usvojilo dokument „Politike u oblasti invalidnosti u BiH“ u kojem su, između ostalog, definisani ciljevi i mjere za prevazilaženje stanja u oblasti invalidnosti u BiH. Politika u oblasti invalidnosti je nastala kao proizvod međudržavne saradnje Bosne i Hercegovine i Republike Finske. U procesima podrške Finske Bosni i Hercegovini u socijalnim reformama od 1999. godine ulogu izvršne agencije, agencije za implementaciju i za tehničku asistenciju je imao Nezavisni biro za humanitarna pitanja (IBHI).

²⁷ U izradi protokola su učestvovalle sljedeće institucije: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo rada i socijalne politike FBiH, Ministarstvo zdravstva FBiH, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS, Ministarstvo unutrašnjih poslova /Policija FBiH, Ministarstvo unutrašnjih poslova / Policija RS, Ministarstvo pravde FBiH, Ministarstvo pravde RS, Ministarstvo obrazovanja i nauke FBiH, Ministarstvo prosvjete i kulture RS, Udruženje sudskih vještaka FBiH, Udruženje sudskih vještaka RS, Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH, Ombudsman FBiH i Ombudsman RS. Ovaj okvirni protokol je realizovan uz podršku i pomoć Ureda ombudsmena Katalonije i Katalonske agencije za poticanje razvoja.

²⁸ Vijeće za djecu BiH je uspostavljeno krajem 2002. godine, s ciljem da prati implementaciju Državnog akcijskog plana za djecu za period 2002-2010 godine. Od svog osnivanja, Vijeće za djecu je djelovalo u pravcu omogućavanja bliskog monitoringa dječijih prava širom zemlje i kreiranja relevantnih politika da bi se prevazišli izazovi s kojima se suočavaju djeca širom Bosne i Hercegovine. Vijeće za djecu je aktivne saradnike pronašlo u državnim vladinim i nevladinim partnerima i međunarodnim organizacijama. Vijeće za djecu je 17.07.2008. uputilo za javnu raspravu dokument „Revidirani akcijski plan za djecu BiH 2001-2010“; www.mhrr.gov.ba

²⁹ www.fbihvlada.gov.ba

Ministarstvo zdravstva FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na nadležnosti Federacije u oblasti zdravstva. Ministarstvo djeluje u skladu sa Zakon o zdravstvenoj zaštiti ("Službene novine Federacije BiH", broj 29/97), Zakon o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/97) i drugim relevantnim zakonima.

Ministarstvo unutarnjih poslova FBiH djeluje u skladu sa Zakonom o unutarnjim poslovima FBiH ("Sl. novine FBiH", br.: 49/05), Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o policijskim službenicima FBiH ("Sl. novine FBiH", broj: 27/05, 70/08) i drugim relevantnim zakonima kao i podzakonskim propisima donesenim na osnovu spomenutih zakona. Poslovi ovog ministarstva su između ostalog usmjereni na sprječavanje i otkrivanje krivičnih djela međunarodnog kriminala i terorizma, neovlaštene trgovine drogom i organiziranog kriminala i drugih krivičnih djela iz nadležnosti Federacije, kao i na zaštitu ljudskih prava i građanskih sloboda u oblasti unutarnjih poslova.

Ministarstvo pravde FBiH vrši upravne, stručne i druge poslove utvrđene zakonom koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Federacije BiH u oblasti: pravosudnih institucija i uprave, upravnim nadzorom nad radom pravosudne uprave i federalnih tijela uprave, udruživanje u političke organizacije i udruge građana, uredsko poslovanje, upravnog nadzora i izvršenja kaznenih sankcija.

Kantonalni nivo

U okviru Vlade SBK/KSB postoje sljedeća ministarstva koja djeluju u sferi socijalne/društvene zaštite djece: Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo pravde.

Ministarstvo zdravstva i socijalne politike djeluje u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi porodice sa djecom SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 32/06), Zakonom o izmjenama i dopunama zakona osnovama socijalne skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom FBiH (Sl. novine FBiH, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09), Zakon o izmjeni zakona o zdravstvenoj zaštiti (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/02, 13/03), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenom osiguranju (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/03, 11/04) i drugim relevantnim federalnim i kantonalnim zakonima iz oblasti socijalne zaštite i zdravstva, kao i drugim relevantnim zakonima iz sfere socijalne dječje zaštite. Ovo ministarstvo financira ostvarivanje prava i usluga za korisnike/ce predviđena zakonskim regulativama iz oblasti socijalne zaštite. Ministarstvo omogućava podršku u sufinanciranju Zavoda i podršku u jačanju porodične medicine i dr.. Ministarstvo putem inspektorata istog vrši nadzor nad radom institucija i organizacija koje djeluju u oblasti socijalne/dječje zaštite.

Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa djeluje u skladu sa: Zakonom o osnovnoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) i Zakonima o srednjoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) te drugim relevantnim pravilnicima. Na SBK/KSB je donesen Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju te s posebnim potrebama u osnovnoj i srednjoj školi (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/06 godine). Na kantonu ne postoji Pedagoški zavod, tako da nadležno ministarstvo koristi usluge pedagoških zavoda sa drugih kantona. U skladu sa Zakonom, pokrenut je proces inkluzivne nastave u školama. Odlukom nadležnog Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB, u 2009. godini su pokrenuti procesi po pitanju upisa djece u osnovne škole u svrhu provođenja devetogodišnjeg obrazovanja a u skladu sa Zakonom o osnovom obrazovanju SBK/KSB.

Na ovom kantonu nije usvojen novi Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju zbog čega predškolske ustanove djeluju u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o pedagoških standarda za predškolski odgoj i obrazovanje (Sl. novine SBK/KSB, br.10/03, 17/04, 8/06).

Iz kantonalnog proračuna se putem trezorskog poslovanja financira rad obrazovnih ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja. Kantonalno ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i šport SBK/KSB, putem trezorskog poslovanja, financira materijalne troškove i plate zaposlenika/ca u ovim ustanovama. Također izdvaja sredstva za sufinanciranje prijevoza učenika/ca koji putuju dulje od 4 km do škola, u skladu sa zakonskom obavezom. Iz kantonalnog proračuna se izdvaja grant za pomoć djeci sa posebnim potrebama, te grant za pomoć djeci romske nacionalne manjine, kao i grantovi za pojedince, kulturu i šport i dr..

Ministarstvo unutarnjih poslova vrši upravne i druge stručne poslove koji se odnose na provođenje Ustava i zakona Bosne i Hercegovine, Federacije i kantona u pitanjima unutarnjih poslova, poslove i zadatke policije, osim poslova koji su u nadležnosti policije Federacije, pripremanje nacrtu zakona i drugih propisa iz svoje nadležnosti, inspeksijski nadzor u svim oblastima iz svoje nadležnosti i vršenje drugih poslova i zadataka koji su mu Zakon o izmjenama i dopunama zakona o unutaršnjim poslovima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 3/97, 8/02, 10/02, 17/02, 2/03, 4/05) i drugim zakonima stavljenim u nadležnost. Navedeno ministarstvo vrši praćenje kroz rad relevantnih inspeksijskih službi.

Ministarstvo pravde vrši između ostalog upravne i druge stručne poslove koji se odnose na organiziranje, kadrove i uvjete za rad kantonalnih pravosudnih organa, sudova za prekršaje, institucija za izvršenje sankcija. Ova ustanova također vrši nadzor nad radom pravosudne uprave. U svojoj nadležnosti Ministarstvo ima stručne poslove u vezi amnestije i pomilovanja osuđenih lica za djela utvrđena Kantonalnim zakonom i vrši inspeksijski nadzor iz nadležnosti Ministarstva, kao i poštivanje međunarodnih konvencija u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine (Za više informacija vidjeti Aneks 6).

Općinska razina³⁰

❖ Općina Novi Travnik

Općina Novi Travnik prema Statutu Općine uređuje samoupravni djelokrug jedinice lokalne samouprave, organe, međusobne odnose organa, mjesnu samoupravu, neposredno sudjelovanje građana u odlučivanju, financiranje i imovinu, propise i druge akte, javnost rada, suradnju jedinica lokalne samouprave, odnose i suradnju sa federalnim i SBK/KSB vlastima kao i druga pitanja od značaja za ustrojstvo i rad Općine Novi Travnik.

Kroz djelovanje službi, Općina organiziranje i unapređenje lokalnog javnog prijevoza u okviru kojeg je i prijevoz đaka; utvrđivanje politike predškolskog obrazovanja, unapređenje mreže ustanova te upravljanje i financiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja³¹; osnivanje, upravljanje, unapređenje, i financiranje ustanova osnovnog obrazovanja; osnivanje, upravljanje, unapređenje, i financiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba pučanstva u oblasti kulture i sporta; ocjenjivanje rada ustanova i kvalitete usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite obrazovanja, kulture i sporta te osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama pučanstva i mogućnostima općine; utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline; donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova uključujući i zoniranje; osnivanje mjesnih zajednica kao obaveznog oblika mjesne samouprave putem kojih građani sudjeluju u odlučivanju o poslovima iz samoupravnog djelokruga i lokalnim poslovima koji neposredno i svakodnevno utiču na njihov život i rad.

Načelnik rukovodi općinskom administracijom i izravno je odgovoran za provedbu općinske politike i izvršavanje općinskih propisa, te obavljanje poslova koje na Općinu prenesu kantonalna i federalna vlast. Općinsko vijeće zajedno s općinskim načelnikom predstavlja organ vlasti općine koji svoju funkciju vrši u skladu sa važećim pravnim okvirom. Nadzor nad zakonitošću rada općinskih organa uprave obavljaju nadležni organi Federacije, odnosno SBK/KSB. Monitoring se provodi i unutar službi općinske administracije a u skladu sa definiranim obavezama i odgovornostima svih službenika/ca.

Općina Novi Travnik financira djelovanje nadležnih službi koja se bave pitanjima socijalne i dječje zaštite, te izdvaja transfere za pomoć porodicama, financiranje prijevoza đaka, stipendiranje studenata, financiranje javnih ustanova (naročito JU Dječji vrtić) koje se bave dječjom zaštitom, financiranje određenih projekata (takmičenja, sekcije), financiranje sportskih klubova itd.

U općini Novi Travnik djeluje Služba za opću upravu i društvene djelatnosti. Ova Služba na temelju članka 34. Zakona o osnovnoj školi („Službene novine SBK/KSB“ br. 11/01 i 17/04) donosi rješenje o imenovanju Povjerenstava za ocjenu sposobnosti djece pri upisu u redovnu osnovnu školu.

³⁰ Izvor podataka: Aneksi 5, 7 i Procjena situacije u oblasti dječje zaštite.

³¹ Predviđeno relevantnim Zakonom ali nije realizovano.

Temeljem Rješenja Službe za opću upravu i društvenih djelatnosti imenuju se Povjerenstava za ocjenu sposobnosti djece pri upisu u redovnu osnovnu školu koja u periodu svibanj- lipanj izvrše pedagoško – psihološko testiranje i ljekarski pregled djece dospjele za osmogodišnje i devetogodišnje osnovno obrazovanje o čijim rezultatima su izvješćem dužna informirati Općinu odnosno nadležnu službu. Riječ je o dugogodišnjoj proceduri, koja se pokazala efikasna i svrsishodna.

Također, sve osnovne škole su u obavezi dostaviti izvještaje o upisu djece nadležnom kantonalnom ministarstvu koje na temelju tih i sličnih izvještaja vrši statističku obradu i analizu prikupljenih podataka.

Za školsku 2009/2010 godinu, nakon analize utvrđenih činjenica konstatirano je da je za devetogodišnje obrazovanje u svim školama spremno 120 djece. U osmogodišnje obrazovanje upisano je 216 djece.

U Općini Novi Travnik djeluje Matični ured. Prema podacima Službe za opću upravu i društvene djelatnosti, Matični ured ne posjeduje cjelovite podatke o djeci starosne dobi od 0 do 6 godina iz više razloga, ali jedan od glavnih je taj što na području Općine Novi Travnik ne postoji bolnica niti porodilište, te se djeca čiji roditelji imaju prebivalište na području općine Novi Travnik uglavnom rađaju u bolnicama u Novoj Biloj i Travniku.

Obzirom na prije navedeno, Matični ured Općine Novi Travnik nema uvid u broj novorođene djece jer se, sukladno Zakonu o matičnim knjigama, činjenica rođenja djeteta rođenog na teritoriji Bosne i Hercegovine upisuje u matične knjige rođenih po mjestu rođenja djeteta, bez obzira na prebivalište roditelja djeteta.

Matični ured raspolaže sa ograničenim brojem podataka o broju djece predškolskog uzrasta i relevantnih drugih podataka za uzrast od 0 do 6 godine. Pouzdano se može govoriti samo o djeci koja pohađaju tri predškolske ustanove koje djeluju na prostoru općine Novi Travnik.

Stoga je Općinski upravni odbor Novi Travnik, Projekt UNICEF/IBHI, donio odluku o repliciranju modela monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik. Projekt traje od 1.10.2009. – 31.03.2010. godine a nosilac projekta je Općina Novi Travnik. **Akcionni plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik** ima za cilj da potakne uključene aktere na redovno dostavljanje podatka u Općinu Novi Travnik, gdje je instalirana jedinstvena baza podataka. U bazu će se retroaktivno unijeti podaci za djecu od 0-6 godina starosti a koja će se upisati u narednih šest godina. Uneseni podaci će omogućiti praćenje upisa djece u osnovne škole. Za nesmetan unos podataka, osiguran je računar i printer koji su u vlasništvu Općine Novi Travnik, instalirana je baza podataka i date smjernice za uposlenika/ca Matične službe koji/e će istu redovno ažurirati u suradnji sa relevantnim ustanovama i službama.

U općini Novi Travnik ne postoji jedinstvena baza podataka iz sfere dječje zaštite. Općinske službe koje djeluju u sferi dječje zaštite posjeduju podatke koji su sastavni dio izvještaja koje podnose relevantne institucije ili nevladine organizacije. MZ prikupljaju podatke putem suradnje sa predsjednicima Savjeta MZ. Općinske službe koriste postojeće podatke za pripremanje planova/programa kao i u svrhu različitih analiza.

❖ Socijalni sektor

J.U. Centar za socijalni rad

U općini Novi Travnik djeluje **J.U. Centar za socijalni rad** (u daljem tekstu CSR). CSR je smješten u zgradi (montažnom objektu) koja je u vlasništvu Općine Novi Travnik. Objekt je izgrađen 1978.godine, potpuno je dotrajaao i napravljen je od salonitnih ploča i pokriven salonitim tablama koji su odavno u građevinskoj povijesti iz razloga očuvanja okoliša i zdravlja ljudi. Uredi koje koristi CSR su nepristupačni osobama sa invaliditetom. Zbog stanja cijelog objekta izgrađen je „Projekt rekonstrukcije zgrade“, i dat je kao prioritet 1 A kapitalnih ulaganja općine Novi Travnik, ali do danas nisu osigurana sredstva te je rekonstrukcija neizvjesna.

CSR djeluje u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 32/06). CSR također djeluje u skladu i sa drugim relevantnim zakonima: Obiteljskim zakonom, Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji, Krivičnim zakonom, odredbe koja se odnosi na malodobne počiniocima krivičnih djela, Zakonom o krivičnom postupku, Zakon o upravnom postupku, Zakon o radu, Zakon

o vanparničnom postupku, Zakon o zaštiti osobe sa duševnim smetnjama, Zakon o ravnopravnosti i jednakosti spolova, i mnogobrojne instrukcije, uredbe i pravilnici kroz koje se razrađuju detaljnije zakonske odredbe.

CSR obavlja poslove predviđene Zakonom o socijalnoj skrbi SBK/KSB: rješava u prvom stupnju o zahtjevima za ostvarivanje prava iz socijalne skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom, otkriva, prati i proučava probleme u oblasti socijalne zaštite i poduzima preventivne mjere, provodi i pruža usluge socijalne zaštite, obavlja poslove iz oblasti obiteljske zaštite, zaštite odgojno zanemarene djece, te provodi odgojne mjere i mjere starateljskog nadzora, organizira, savjetovališni rad za probleme u braku i porodici, obavlja poslove starateljstva za koje ima ovlaštenja organa starateljstva utvrđene Obiteljskim zakonom, te drugim zakonima i propisima i dr..

U skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o socijalnoj skrbi, skrbi civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom SBK/KSB, sljedeća su prava iz socijalne zaštite:

1. novčana i materijalna pomoć,
2. osposobljavanje za život i rad,
3. smještaj u drugu obitelj,
4. smještaj u ustanovu socijalne zaštite,
5. kućna njega i pomoć u kući, usluge socijalnog rada i drugog stručnog rada,
6. drugi oblici usluga socijalnog rada.

Osnovna prava obitelji sa djecom iz socijalne zaštite u smislu ovog Zakona a koja se ostvaruju preko Centra za socijalni rad su:

1. dječji doplatak,
2. naknada umjesto plaće ženi-majci koja je u radnom odnosu za vrijeme odsustva s posla zbog trudnoće, porođaja i njege djeteta,
3. novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene-majke koja nije u radnom odnosu,
4. jednokratna pomoć za opremu novorođenčeta,

Maloljetni korisnici socijalne zaštite kojima stručni tim Centra pruža neposredne oblike socijalne dječje zaštite :

- djeca bez roditeljske skrbi,
- odgojno zanemarena djeca,
- odgojno zapuštena djeca,
- dijete čiji je razvoj ometen obiteljskim prilikama,
- dijete ometeno u psihičkom ili fizičkom razvoju i dijete sa invaliditetom.

Ministarstvo za rad i socijalnu politiku FBiH i nadležno Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB izdvajaju sredstva za ostvarivanje prava na socijalnu zaštitu, dok se iz općinskog proračuna izdvajaju sredstva za plaće i materijalne troškove djelatnika u CSR.

Pravo na dječji dodatak, kao i naknade porodiljama koje nisu u radnom odnosu prema Zakonu ostvaruju samo određene grupe djece (djeca sa tjelesnim oštećenjem i djeca bez jednog roditelja), a u posljednje vrijeme nedostaju i sredstva za jednokratne novčane pomoći.

CSR nema sveobuhvatnu elektronsku bazu podataka o korisnicima socijalne zaštite koja je, prema podacima CSR, potrebna iz više razloga. Sa jedinstvenom bazom podataka omogućilo bi se bolje poslovanje i efikasnost u CSR. Kroz bazu podataka bi se omogućilo formiranje predmeta počev od samog zahtjeva, a kroz različite faze postupka bi se dalje upotpunjavalo sve poduzete aktivnosti u vezi tog predmeta. Na taj način bi se u CSR omogućilo lakši način izrade izvještaja i praćenja cjelokupnog stanja.

Djeca bez roditeljskog staranja su smještena u srodničke obitelji, jer ne postoji razvijen program za hraniteljske obitelji putem kojeg bi se moglo poticati da se na općini Novi Travnik razvije program hraniteljstva.

Pri CSR djeluje Komisija za ocjenjivanje i razvrstavanje djece i omladine ometene u fizičkom ili psihičkom razvoju. CSR ne provodi programe usvajanja djece.

Stručni kadar obavlja terenski rad ali ne u dovoljnoj mjeri zbog ograničenih materijalnih sredstava ali i zbog preopterećenosti zaposlenika. Iz istih razloga se ne provode preventivni programi u zajednici, također.

Prema prioritetnim potrebama CSR, osim profesionalnog razvoja istaknuta je potreba za unapređenjem usluga, suradnjom sa klijentima i zajednicom, te opremanjem ove ustanove. Potrebno

je opremanje CSR kroz nabavku: novog vozila, računarske opreme, video projektor, video-nadzora.

U okviru SPIS projekta, UNICEF je osigurao grant u iznosu od 9.200,00 KM za opremanje Centra za socijalni rad. Opremanje će se izvršiti tokom siječnja 2010. godine a IBHI je omogućio podršku u pripremnom procesu.

CSR surađuje sa javnim i nevladinim organizacijama (škole, Policija, zdravstvene ustanove, Crveni križ, Merhamet, i dr. udruge) uglavnom po pitanju rješavanja slučajeva, ili određenim programima.

Iako ne postoje određeni stalni programi, u svojim poslovima CSR sprovodi sve potrebne mjere zaštite djece, a u okviru dana „Dječje nedjelje“ organizira manifestacije na kojima promovira prava djece. Manifestacija je ispunjena raznim sadržajima i aktivnostima CSR, kao npr. posjet djece koja su smještena u ustanovama uz prigodne poklone, organiziranje teatarskih predstava, dijeljenje promotivnog materijala o Konvenciji o pravima djeteta i druge aktivnosti.

Monitoring vrše: Upravni odbor, Općinsko vijeće i Načelnik Općine, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB, Ministarstva rada i socijalne politike FBiH, dok se inspekcijski pregledi vrše od strane nadležnog inspektorata FBiH i SBK/KSB.

U okviru UNICEF/IBHI projekta, a u skladu sa odlukom Općinskog upravnog odbora Projekta u Novom Travniku, pokrenut je **posebno usmjereni projekt „Podrška porodici i djeci kroz multidisciplinarni pristup u radu“**, koji realizira Centar za socijalni rad Novi Travnik u partnerstvu sa: Općinom Novi Travnik, šest osnovnih škola, srednje škole, Centar „Duga“ Novi Travnik, Domom zdravlja, Policijskom stanicom i NVO „Galerija“ Novi Travnik. Predviđeno je da se projekt realizira u periodu od 01.12.2009.-31.03.2010. godine a ukupan budžet projekta je 11.270,00 KM. Cilj projekta je unapređenje usluga preventivnog djelovanja u sferi dječje zaštite zasnovane na međusektorskog i multidisciplinarnom pristupu kroz: povećanje osviještenosti lokalne zajednice o značaju preventivnog djelovanja u sferi djelovanja sa djecom (Vijeće učenika – trening trenera) i roditeljima; uspostava Savjetovališta za djecu, mlade i obitelji pri Centru za socijalni rad, i promociju projektnih rezultata.

Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“ djeluje kao javna ustanova čiji je osnivač Općina Novi Travnik. Obzirom da se u Centru usluge pružaju i za djecu i mlade iz devet (9) ostalih općina SBK/KSB, ova ustanova je i kantonalnog je karaktera. Centar djeluje u skladu sa relevantnom zakonskom regulativnom i pedagoškim standardima.

U Centru se pružaju usluge dnevnog zbrinjavanja djece i mlade sa poteškoćama u razvoju, kao i stacionarne usluge. Usluge za djecu podrazumijevaju: podršku i tretman relevantnih stručnjaka (logoped, defektolog, socijalni radnik i dr.) i radno-okupacionu terapiju djece. Centar ima prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom. (detaljnije informacije vidjeti u poglavlju 2.2. Djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju).

Centar „Duga“ ne raspolaže elektronskom bazom podataka o korisnicima, već se evidencija vodi u vidu datoteke. Podaci o djeci ometenoj u psiho-fizičkom razvoju se prikupljaju putem Centara za socijalni rad, škola, zdravstvenih službi, roditelja, NVO-a itd.. Podaci se koriste u svrhu planiranja sredstava za financiranje Centra, razvojnu politiku i unapređenje položaja djece.

Monitoring se obavlja kroz redovno praćenje, analize i procjenu kvaliteta usluga koje pružaju profesionalci i stručni radnici. Monitoring provodi: ravnatelj, Stručni tim, Upravni odbor, Općinsko vijeće. Redoviti inspekcijski nadzor vrši Federalna i Kantonalna inspekcijska služba. Centar se financira iz sredstava budžeta SBK/KSB, učešća roditelja te donacijama.

❖ **Obrazovne ustanove**

• **Predškolsko obrazovanje**

U općini Novi Travnik djeluju sljedeći vrtići: J. U. Dječji vrtić „Novi Travnik“, Dječji vrtić „Anđeli“ i Dječji vrtić „Sunčica“. Dječji vrtići djeluju u skladu sa Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01) i Pravilnikom o izmjenama i dopunama Pravilnika o pedagoških standarda za predškolski odgoj i obrazovanje (Sl. novine SBK/KSB, br.10/03, 17/04, 8/06). Osnovna djelatnost vrtića jeste: njega, odgoj i obrazovanje djece predškolskog uzrasta od 1-6 godina života. Podaci sa kojima raspolažu vrtići i škole koriste se u svrhu izvještavanja prema Općini i Ministarstvu obrazovanja nauke kulture i sporta SBK/KSB.

Po pitanju prioriternih potreba, u Procjeni situacije u sferi dječje zaštite u općini Novi Travnik iz srpnja 2009. godine, istaknuta je potreba za dodatnim opremanjem Vrtića, zatim profesionalni razvoj i unapređenje suradnje sa roditeljima i zajednicom.

Dječji vrtić „Novi Travnik“ je javna ustanova koja pruža usluge za 55³² djece. Vrtić je ranije imao iskustvo u radu sa djetetom ometenim u psiho-fizičkom razvoju (sa Down-sindromom). Djeci se pružaju usluge u tri dobne skupine: jaslice, srednja i starija dob. Obzirom na neadekvatne uvjete (neadekvatni kreveti i dr.), za jaslice se primaju djeca uzrasta od 1. godine.

Ova ustanova posjeduje el. bazu podataka o djeci korisnicima Vrtića. Prema podacima Dječjeg vrtića, veliki broj djece ne pohađa Vrtić zbog nemogućnosti plaćanja usluga istog. U suradnji sa nadležnim Ministarstvom obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB u suradnji sa Save the Children, omogućeno je besplatno uključivanje 45 djece u Vrtić u toku tri mjeseca zbog pripreme za školsku 2009./2010. godinu.

Zaposlenici Vrtića su učestvovali u trodnevnim edukacijama o inkluziji organiziranim od strane Nadležnog Ministarstva i NVO-a za što su dobili certifikate. Istaknuta je potreba za treningom po pitanju praktičnog rada sa djecom sa posebnim potrebama. Kao prioritet u radu istaknuta je potreba suradnje sa roditeljima i zajednicom.

Dječji vrtić „Anđeli“ djeluje pri vjerskoj ustanovi i pruža usluge za 30 djece u jednoj grupi.

Dječji vrtić „Sunčica“ djeluje u privatnom vlasništvu U Vrtiću se pružaju usluge za 37³³ djece predškolskog uzrasta. Vrtić ima prilagođene pristupe a osobe sa invaliditetom.

Postoji i igraonica za djecu „**Bubamara**“.

• Osnovno obrazovanje

U općini Novi Travnik djeluju sljedeće osnovne škole: OŠ „Novi Travnik“, OŠ „Fra Marjan Šunjić“ – Stojkovići, OŠ „Musa - Čazim Čatić“ - Trenica, OŠ „Edhem Mulabdić“ – Opara, OS „Safvet beg Bašagić“, Novi Travnik, OS „Mehmedalija Mak Dizdar“ – Vodovod. U školama se provode dva nastavna plana i programa (bosanski i hrvatski).

U općini djeluju i dvije osnovne muzičke škole: „Jakov Gotovac“ i „Novi Travnik“.

Škole djeluju u skladu sa Zakonom o osnovnoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) i dr., te relevantnim pravilnicima. Na SBK/KSB je donesen Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s teškoćama u razvoju te s posebnim potrebama u osnovnoj i srednjoj školi (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/06 godine).

Zakonom o osnovnom obrazovanju SB/KSB omogućeno je provođenje devetogodišnje obrazovanje i inkluzivna nastava, tj. obrazovanje djece i mladih sa posebnim obrazovnim potrebama u redovnim školama prema programima prilagođenim njihovim individualnim potrebama³⁴. Odlukom nadležnog Ministarstva obrazovanja SBK/KSB, u 2009. godini su pokrenuti procesi po pitanju provođenja devetogodišnjeg obrazovanja i upisa djece u osnovne škole.

Škole ne posjeduju el. baze podataka o učenicima/cama. Škole vode evidenciju o broju i uspjehu učenika, vannastavnim aktivnostima i dr. relevantnim informacijama i podacima o učenicima i nastavnicima u svrhu praćenja uspješnosti rada i izvještavanja. U okviru školske 2008/2009. godine osmogodišnje škole je pohađalo od I-VIII razreda ukupno 2.740 učenika/ca od čega 54 nadarena učenika/ce. U vannastavne aktivnosti je bilo uključeno 1.529 učenika/ca.

Po pitanju djece predškolskog uzrasta i njihove participacije u radu predškolskih ustanova, istaknuto je da samo 10% djece iz gradske sredine koristi usluge ovih ustanova. Tome doprinosi slaba ekonomska moć obitelji. U 2009. godini su pokrenuti tromjesečni projekti „Male škole“ u dvije osnovne škole: „Fra Marjan Šunjić“ - Stojkovići i „Edhem Mulabdić“-Opara uz podršku Save the Children. U OS „Fra Marjan Šunjić“ - Stojkovići uključeno je 25 djece, a u „Edhem Mulabdić“ 55 djece.

Škole vrše upis djece prema spiskovima koji su pristigli iz Matičnog ureda ili prema zahtjevima roditelja djece koja se eventualno nisu nalazila na spiskovima. Povjerenstvo za upis djece u osnovne škole se uspostavlja od strane Službe za opću upravu i društvene djelatnosti, a na

³² Izvor podataka: Procjeni situacije u oblasti dječje zaštite u općini Novi Travnik iz jula/srpnja 2009. godine;

³³ Izvor podataka: Procjeni situacije u oblasti dječje zaštite u općini Novi Travnik iz jula/srpnja 2009. godine

³⁴ Zakon o osnovnoj školi (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01,11/04)

prijedlog direktora škole. Ovo Povjerenstvo djeluje u sastavu: pedijatar, nastavnik (učitelj razredne nastave), pedagog ili pedagog-psiholog. Rad ovog Povjerenstva financira Općina Novi Travnik.

Poslije dobivenog izvješća od Povjerenstva, spiskovi sa podacima o djeci (ime i prezime, matični broj) upisanoj u prve razrede osnovne škole sa matičnim brojevima se dostavljaju u Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB. Na početku školske godine se vrši upis djece u razredne i matične knjige u školama. Ministarstvo obrazovanja, kulturu nauke i sporta SBK/KSB putem trezorskog poslovanja izdvaja sredstva za financiranje plate radnika zaposlenih u školama, materijalni troškovi škola, sufinanciranje troškova prijevoza učenika. Također, proračunom su predviđeni grantovi za djecu sa posebnim potrebama i djecu romske nacionalnosti.

Prema podacima iz lipnja 2009. god. za učenike/ce koji putuju preko 4 km iz općinskog budžeta se vrši sufinanciranje u troškovima prijevoza.

Po pitanju adekvatnih nastavnih učila, niti jedna škola nije opremljena u skladu sa pedagoškim standardima i nastoje se nabaviti najnužnija sredstva za rad.

U općini Novi Travnik nije aktivan tim za inkluzivnu nastavu, tj. mobilni tim, ali u školama imaju posebne programe za djecu sa posebnim potrebama. Nastavni kadar je djelomično obučen za rad sa djecom sa posebnim potrebama. U okviru SPIS projekta, 20 nastavnika/ca iz dvije osnove škole u općini Novi Travnik imalo je obuku za rad sa djecom sa posebnim potrebama.

Škole nemaju organizirano produženo dnevno zbrinjavanje učenika/ca ili besplatan obrok za učenike/ce. Škole imaju biblioteke i provode vannastavne aktivnosti. Osim u OGŠ „Jakov Gotovac“, u svim školama djeluju Vijeća učenika i Vijeća roditelja.

Kao prioritetnu potrebu, škole su istakle potrebu za dodatnim profesionalnim razvojem. Izdvojeno je sljedeće: edukacija nastavnog kadra, edukacija o izradi nastavnog plana i programa za svako dijete uključeno u inkluziju, kao i trening o konceptu 'škole prijatelji djece'. Dalje su naglašene sljedeće potrebe: opremanja škola, povećanje znanja o primjeni metoda rada, unapređenje statusa djeteta, unapređenje suradnje sa roditeljima i zajednicom i dr.

Škole imaju obavezu izvještavanja prema: nadležnom kantonalnom ministarstvu obzirom da je ovo ministarstvo preuzelo osnivačke obaveze prema školama, i po potrebi prema Općini Novi Travnik. Interni monitoring i evaluacija rada vrši se u školama kroz hijerarhijsko izvještavanje, a u školama kroz nastavnička vijeća i praćenje od strane pedagoga.

Osnovne škole surađuju sa roditeljima: putem općih i pojedinačnih roditeljskih sastanaka, putem Vijeća roditelja i sedmičnih informacija. Sustav upućivanja obitelji/djece zbog ostvarivanja podrške i pomoći i dr. provodi se na zahtjev pedagoga ili razrednog starješine tako što direktori škola obavljaju razgovor sa roditeljima i nakon prikupljenih podataka zahtjev za pomoć upućuju Ministru iz Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB, te općinskom Načelniku ili Centru za socijalni rad.

• Srednje obrazovanje

Po pitanju srednjeg obrazovanja, u ovoj općini djeluju Srednja škola „Novi Travnik“ i SŠ „Mješovita srednja škola“ Novi Travnik koje prate dva nastavna programa. U općini djeluje i Srednja glazbena škola Jakova Gotovca.

Škole djeluju u skladu sa Zakonima o srednjoj školi SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/01, 11/04) te relevantnim pravilnicima.

U okviru školske 2008/2009. godine ove škole je pohađalo od I-IV razreda ukupno 1.129 učenika/ca. Djeca sa posebnim potrebama, tj. djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju nisu uključena u srednjoškolsko obrazovanje u općini Novi Travnik.

Škole ne posjeduju el. baze podataka o učenicima/cama već samo spiskove djece. Prema podacima škola iz juna/lipnja 2009. godine, 49 učenika/ca je napustilo srednjoškolsko obrazovanje iz sljedećih razloga: velikog broja izostanaka, loš uspjeh u vladanju i učenju, teška materijalan situacija, loše društvo, problemi u porodici.

Škole nemaju organiziran produženi dnevni boravak i nemaju besplatne obroke za učenike/ce. Škole „Novi Travnik“ i „Mješovita srednja škola“ Novi Travnik imaju biblioteke i vannastavne aktivnosti, te imaju aktivna Vijeća učenika i Vijeća roditelja.

Škole nemaju uređene pristupe za osobe sa invaliditetom, a po pitanju sala za tjelesni odgoj slijedi pregled:

- „Novi Travnik“ nema salu za tjelesni odgoj i zakupljuje Gradsku dvoranu;

- „Mješovita srednja škola“ ima ne uvjetnu salu. Ova škola ima igralište.

Po pitanju adekvatnih nastavnih učila, škole raspolažu osnovnim nastavnim sredstvima i nemaju opremljene laboratorije, te kabinete informatike. Škole imaju adekvatne sanitarne prostorije. Ovdje je istaknuta potreba za opremanjem škola.

Nadležno kantonalno ministarstvo za obrazovanje je odgovorno za financiranje plata djelatnika i materijalnih troškova škola u oblasti srednjeg obrazovanja. Za učenike/ce iz udaljenih područja nije osiguran besplatan prijevoz do škola. Ne postoji način za financiranje podrške djeci u teškom materijalnom stanju zbog socijalne neosjetljivosti proračuna za djecu.

Po pitanju profesionalne edukacije, nastavni kadar je pohađao određene treninge organizirane od strane: nadležnog Ministarstva, CIVITAS-a, EU VET. Ovdje je istaknuta potreba za dodatnom profesionalnom edukacijom kroz seminare, kao i edukacija za rad sa djecom sa posebnim potrebama i trening o konceptu „škole prijatelji djece“. Dalje je naglašena potreba za unapređenjem suradnje sa roditeljima i zajednicom, unapređenjem metoda u radu i statusa djeteta također.

Škole imaju obavezu izvještavanja prema: nadležnom kantonalnom ministarstvu obzirom da je ovo ministarstvo preuzelo osnivačke obaveze prema školama, i po potrebi prema Općini Novi Travnik. Interni monitoring i evaluacija rada vrši se u školama kroz hijerarhijsko izvještavanje, a u školama kroz nastavnička vijeća i praćenje od strane pedagoga.

❖ Zdravstveni sektor

U općini Novi Travnik djeluje J.U. Dom zdravlja u skladu sa relevantnim zakonima: Zakon o izmjeni zakona o zdravstvenoj zaštiti (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/02, 13/03), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenom osiguranju (Sl. novine SBK/KSB, br. 13/00, 13/03, 11/04), Zakon o zaštiti pučanstva od zaraznih bolesti (SL. FBIH br. 29/05), Uredbama Federalnog ministarstva zdravstva – Kalendar cijepljenja. U okviru Doma zdravlja djeluju sljedeće područne ambulante: Opara, Bučići, Medinik, Vodovod i Pećine.

Dom zdravlja provodi primarnu zdravstvenu zaštitu koja obuhvata: djelatnost obiteljskog doktora medicine, djelatnost opće medicine, školsku medicinu, higijensko-epidemiološku zaštitu, zubno zdravstvenu zaštitu, hitnu medicinsku pomoć, medicinu rada, zdravstvenu zaštitu radnika, zaštitu žena i djece, dijagnostičku, kao i van bolničku specijalističko-konzilijarnu djelatnost. U okviru ove zdravstvene ustanove nema porodiljinog odjela te se koriste usluge bolničkih centara u Travniku i Novoj Biloj.

Financiranje djelovanja ove ustanove je regulirano Ugovorom sa Zavodom za zdravstveno osiguranje o pružanju zdravstvene zaštite, dijelom od osnivača – Općine Novi Travnik (hitna služba), participacijom po odluci Vlade SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 11/08).

U Domu zdravlja su zaposlena tri pedijatra koji zdravstvenu zaštitu pružaju odvojeno za predškolsku i školsku djecu, kao i imunizacija za predškolsku i školsku djecu. Imunizacija je besplatna za svu djecu bez obzira na osiguranje.

Pedijatrijska služba pruža usluge primarne zdravstvene zaštite za djecu i mlade od 0-19 godina. U zdravstvenim kartonima se vodi evidencija o pruženim uslugama (objavljenim cjepivima, zdravstvenom stanju djece).

Uslijed nedostatka računarske opreme ne postoji elektronska baza podataka.

Pedijatrijska služba raspolaže opremom za hlađenje (transport i čuvanje vakcina).

Prostorije ove službe djelomično su odvojene od drugih službi Doma zdravlja, tj. za predškolsko su odvojene, a za školsko nisu. Kako u Domu zdravlja ne postoji porodiljsko odjeljenje, novorođena djeca uvode se u evidenciju prilikom prve posjete i pregleda kod pedijatra.

Od 1.06.2009. godine, pruženo je:

- 2.413 zdravstvenih usluga za djecu predškolskog uzrasta,
- 5.592 usluga za djecu školskog uzrasta,
- 3.299 usluga zubno zdravstvene zaštite,
- usluge za dvoje djece koji pripadaju manjinskim grupama – djeca iz romskih obitelji.

Pruženo je ukupno 11.306 usluga iz primarne zdravstvene zaštite.

Podaci o korisnicima/cama i pruženim uslugama koriste se zbog praćenja zdravstvenog stanja korisnika/ca, pripreme programa, slanje izvješća prema višim nivoima, tj. prema: nadležnom Ministarstvu SBK/KSB, Zavodu za javno zdravstvo i Zavodu zdravstvenog osiguranja.

Istaknuta je potreba za edukacijom iz oblasti: imunizacije, prehrane i njege djeteta, suzbijanja karijesa od 2. godine kroz školsku dob, uključujući edukaciju za medicinsko osoblje i pacijente.

Uz tehničku opremu, naglašena je potreba za informatizacijom Doma zdravlja.

Dom zdravlja nije provodio poseban program sa fokusom na obitelji (žene i djecu). Dom zdravlja ostvaruje suradnju sa građanima, volonterima, javnim institucijama i nevladinim organizacijama (i po pitanju nasilja u obitelji i u radu sa djecom sa posebnim potrebama). Dom zdravlja ne surađuje sa Matičnim uredima po pitanju upisa djece u matične knjige rođenih.

U općini Novi Travnik djeluje nekoliko privatnih stomatoloških ordinacija i apoteka, kao i J.U. „Gradska ljekarna“.

❖ Sektor sigurnosti i pravosuđa

U općini Novi Travnik je sjedište Kantonalnog suda. **Općinski sud** za: Novi Travnik, Vitez, Busovaču i Travnik, smješten u općini Travnik. Prema podacima iz „Procjene situacije u sferi dječje zaštite u općini Novi Travnik“ iz jula/srpnja 2009. godine, Općinski sud nema prilagođene prilaze za osobe sa invaliditetom, te isti nije adekvatno opremljena i ne posjeduje elektronsku bazu podataka o djeci i mladima. Kao prioritetne potrebe istaknuto je da je neophodno opremanje ove institucije i profesionalni razvoj zaposlenih, kao i unapređenje suradnje sa zajednicama i roditeljima/porodicama.

U sektoru sigurnosti, u općini Novi Travnik djeluje **Polijska stanica** a u skladu sa relevantnim zakonima: Zakon o izmjenama i dopunama zakona o unutarnjim poslovima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 3/97, 8/02, 10/02, 17/02, 2/03, 4/05), Zakon o izmjenama zakona o policijskim službenicima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 12/06, 1/08), Zakon o izmjenama i dopunama zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (Sl. novine SBK/KSB, br. 6/97, 8/99, 7/00, 10/02, 2/04, 10/04, 13/04, 8/05) i dr.. Policijski službenici su ovlašteni primjenjivati policijske ovlasti propisane Zakonom o policijskim službenicima SBK/KSB (Sl. novine SBK/KSB, br. 12/07, 1/08).

U Stanici ne postoji određeni odjel ili referat koji se bavi isključivo pitanjima maloljetnih osoba u riziku ili sukobu sa zakonom. Policijska stanica ne posjeduje bazu podataka o maloljetnicima u sukobu sa zakonom (ovisnici, maloljetni prestupnici, nasilnici i sl.) već se podaci evidentiraju putem datoteka i koriste za izvješća prema kantonalnom Ministarstvu unutarnjih poslova. Institucija nema prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom. Neadekvatno je opremljena za rad sa maloljetnicima i ne postoje odvojene prostorije za rad sa maloljetnicima.

Monitoring se vrši putem izvještavanja i sastanke u skladu sa definiranim odgovornostima i sistematizacijom zaposlenih. Službe kantonalnog i federalnog inspektorata vrše nadzor nad radom Policijske stanice. Nadležno kantonalno ministarstvo financira rad Policijske stanice.

Istaknuta je potreba za dodatnom edukacijom iz bilo koje oblasti dječje zaštite. Po pitanju opremanja, naglašeno je da Stanica ne raspolaže prostorijama, niti raspolaže drugim materijalno tehničkim sredstvima.

Policijska stanica provodi programe promocije suradnja policije i lokalne zajednice i program „Policija u zajednici“, dok se programi prevencije ne provode. Policijska stanica surađuje sa CSR po pitanju slučajeva nasilja u porodici u cilju dokumentiranja kaznenih djela.

❖ Nevladin sektor

U općini Novi Travnik aktivno djeluju sljedeće nevladine organizacije u sferi dječje zaštite: U.G. „Galerija“, Crveni križ i Osnovni odbor „Merhamet“. Ova udruženja svojim djelovanjem omogućuju dodatne usluge za djecu i mlade kroz realizaciju edukativnih, kreativno-zabavnih i psiho-socijalnih aktivnosti u ovoj lokalnoj zajednici u svrhu unapređenja statusa djeteta.

Ove nevladine organizacije obavljanje poslova na implementaciji projekata koji se odnose na djecu i mlade; volonterski angažman, humanitarne akcije u realizaciji određenih projekata a sve u skladu sa mandatom organizacije. Monitoring/supervizija se vrši putem ankete, evaluacionih upitnika nakon radionica, mišljenja korisnika i neformalnih razgovora sa korisnicima. Monitoring i evaluacija se vrše i od strane donatora koji je omogućio sredstva za implementaciju određenog projekta. .

Nevladine organizacije imaju podatke za korisnike svojih projekata. Podaci se prikupljaju i od institucija, građana a u zavisnosti od vrste projekta koji se implementiraju ili se pripremaju da bi se implementirali u zajednici. NVO-i se financiraju putem: članarine, donacija općinskih vlasti kroz grant za nvo, kroz podrška sa kantonalnog i federalnog nivoa i dr. donatorskih sredstava.

U.G. „Galerija“ je nevladina organizacija koja realizira projekte za djecu i mlade u općini Novi Travnik i čije je djelovanje zasnovano na volonterizmu.

Udruga raspolaže prostorijama za rad i pitanje korištenja i zakupa istih je bilo djelomično riješeno do ožujka 2009. godine od kada je upitno korištenje prostorija zbog prestanka plaćanja zakup prostora. Prostorije u kojima djeluje Udruženje nema prilagođene pristupe za osobe sa invaliditetom, međutim iako barijere postoje, iste se mogu eliminirati uz pomoć improviziranih rampi ili uz fizičku pomoć volontera organizacije kod prijenosa osoba sa invaliditetom.

Udruga je djelomično opremljena za rad. Obzirom da se bave kulturnom edukacijom mladih, posjeduju opremu koja može zadovoljiti osnovne standarde glazbene, teatarske, informatičke edukacije. Udruženje omogućava besplatne usluge audio i video instalacija za sve neprofitne organizacije i neformalne skupine građana.

Volonteri iz udruge su prisustvovali edukacijama. Ovdje je istaknuta je potreba za edukacijama na teme: Pisanje projekta, Prava djeteta, Uloga preventivnih programa u lokalnoj zajednici. U oblasti suradnje sa civilnim društvom, „Galerija“ je učestvovala u implementaciji Povelje o učešću mladih na općinskom i regionalnom nivou, projektu „Zastupnik mladih“, „Kodex ponašanja izabranih vijećnika“ i dr. u suradnji sa Općinom Novi Travnik. Udruženje surađuje sa CSR na projektima koji se tiču socijalno ugroženih mladih i djece (Poboljšanje položaja djece u BiH, Eko primjer, Mladi za mlade, itd).

Crveni križ je humanitarna, dobrovoljna organizacija. Svoje humanitarne ciljeve i zadatke Crveni križ ostvaruje u oblasti zaštite i unapređenja zdravlja, socijalne zaštite, zdravstvenog i humanitarnog odgoja i obrazovanja. U situacijama prirodnih i drugih nesreća, Crveni križ obavlja posebne zadatke, u skladu sa zakonom i drugim propisima. Crveni križ nema elektronsku bazu podataka o djeci korisnicima.

Organizacija ima riješeno pitanje prostorija za rad, a iste nemaju prilagođene pristupe za invalidne osobe. Crveni križ nije adekvatno opremljen za djelovanje. Istaknuta je potreba za računarskom opremom, telefonskom centralom, također.

Crveni križ provodi posebne programe za djecu u zajednici zbog promocije humanitarnih vrijednosti, kroz realizaciju malih projekata, kao i povodom Dječje nedjelje. Crveni križ surađuje sa lokalnim institucijama i organizacijama.

Osnovni odbor Novi Travnik, kao najniži oblik organiziranja HOMDD „Merhamet“ Sarajevo Regionalni odbor SBK Travnik, svojim programskim ciljevima je usmjeren na brigu o osobama u stanju socijalne potrebe, bez obzira na starost. Trenutno u Novom Travniku djeluje Javna kuhinja, pokrenuta od strane Regionalnog odbora „Merhamet“ SBK Travnik i općine Novi Travnik, koju koristi 211 korisnika/ca. Struktura korisnika je odrasli 170 i djeca i mladi 41 korisnik/ca.

Kada je u pitanju briga o djeci i mladima, kroz program stipendiranja godišnje se osiguraju stipendije za učenike/ce i studente/ice (5 – 10 stipendija). Merhamet Sarajevo je ove godine osigurao donatora za adaptaciju srednje i osnovne škole i opremanje dječjeg obdaništa u toku 2009. godine od strane donatora iz Turske.

Oblast sporta:

U općini Novi Travnik djeluje i određeni broj udruga koja promoviraju sportske aktivnosti i uključuju djecu i mlade iz lokalne zajednice.

U okviru Sportskog saveza Novi Travnik djeluje 16 sportskih klubova.

Oblast kulture:

U oblasti kulture, u ovoj općini djeluju sljedeće udruge: HKD „Napredak“, KZB „Preporod“, KUD „Stari hrast“, KUD „Biserje“, U.G. „Dok teče Lašva“, kao i udruge žena i ekološki udruženja.

❖ Privatni sektor

U općini Novi Travnik djeluju Udruženje poslodavaca općine Novi Travnik.

Analiza situacije ukazala na umanjenu zainteresiranost lokalnih privrednika na omogućavanje podrška u sferi dječje zaštite kroz sponzorstva ili donacija za djecu i njihove obitelji u stanju socijalnoj potrebi.

❖ Mediji

U općini Novi Travnik djeluje Radiopostaja Novi Travnik čiji je osnivač Općinsko vijeće Novog Travnika. Program ove Postaje se može pratiti na fm stereo frekvenciji 98,3 MHZ, a pokrivaju sljedeća područja SBK/KSB: Novi Travnik, Travnik, Vitez, Busovača, Kiseljak, te rubne dijelove općina : Gornji Vakuf – Uskoplje i Zenica. U Radiopostaji Novi Travnik je angažirano sedam (7) osoba³⁵.

Radiopostaja je omogućila podršku u realizaciji projekta „Akcioni plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole u općini novi Travnik (2009.-2010.) u svrhu promocije i informiranja lokalne zajednice o istom.

❖ Projekt „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH” (SPIS) u općini Novi Travnik

Izuzev projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije (SPIS) u BiH: Uvođenje referalnog modela socijalne zaštite i inkluzije na općinskom/opštinskom nivou“ koji implementira IBHI, u općini Novi Travnik je pokrenut je određeni broj projekata od strane različitih tehničkih partnera UNICEF-a koji se implementiraju u okviru SPIS Projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH”. U ovom dijelu dokumenta „Akcijski plan socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik“ slijedi pregled pokrenutih aktivnosti od strane ostalih tehničkih partnera UNICEF-a u cilju unapređenja dječje zaštite i inkluzije djece u općini Novi Travnik.

Projekt: „DevInfo baza podataka o dječjim indikatorima“

U okviru SPIS projekta, u periodu od listopada 2009. godine do veljače 2010. godine implementira se projekt/ aktivnost pod nazivom **„DevInfo baza podataka o dječjim indikatorima“**. Projekt se realizuje od strane **NVO „Svjetionik“** u općinama Novi Travnik i Sanski Most, a od strane **NVO „Budimo aktivni“** u općinama: Livno, Stolac, Novi grad Sarajevo.

Svrha/cilj spomenutog projekta je uspostavljanje DevInfo baze podataka o indikatorima koji oslikavaju stanja djece u lokalnoj zajednici. Ciljane grupe projekta su općinski službenici, profesionalci iz institucija koje pružaju usluge djeci u oblastima socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovanja i prevencije rizičnih ponašanja, kao i predstavnici statističkih agencija (entitetska, državna).

Na općinskom nivou, potrebno je izgraditi mehanizme za prikupljanje podataka o dječjim indikatorima za unos u DevInfo bazu podataka kako bi vlasti donosile odluke o prioritetima na osnovu relevantnih podataka. Kako bi to postala redovna praksa, potrebno je donijeti odluku obavezujuću za sve koji rade sa djecom i za djecu, kao i za općinsku administraciju.³⁶

Projekt: „Monitoring implementacije Konvencije o pravima djeteta“

U okviru SPIS projekta u općini Novi Travnik, u periodu od svibnja 2009. godine do rujna 2010. godine implementira se projekt **„Monitoring implementacije Konvencije o pravima djeteta“** od strane **NVO „Zdravo da ste“**, a ciljane grupe su predstavnici civilnog društva, staratelji, djeca, roditelji i porodice naglaskom na marginaliziranu populaciju. UG „Galerija“ je uključena u ovaj projekt u općini Novi Travnik. Projekt je pokrenut sa ciljem prikupljanja podataka/pokazatelja o stanju u oblasti provođenja Konvencije o pravima djeteta. U okviru

³⁵ www.radio-nt.com

³⁶ UNICEF BiH

realizacije projekta došlo se do saznanja da je u narednom periodu potrebno raditi na određenim pitanjima od interesa za unapređenje dječje zaštite:

- Razviti preventivnu zdravstvenu zaštitu i mehanizme za informiranje roditelja i djece o zdravlju, ishrani, propagiranju dojenja djece, higijeni okoline itd.
- Omogućiti dvojezičnu nastavu i bolju dostupnost udžbenika
- Pokrenuti stvarni a ne formalni rad savjeta/vijeća učenika
- Razvijati obrazovni program u funkciji razvoja poštivanja različitih vrijednosti, vlastite kulture i vrijednosti drugih naroda - Pojačati zaštitu od zloupotrebe narkotika, psihotropnih supstanci- činjenica jer nema podataka niti anketa i institucija koje to prate
- U škole uvesti objedinjeni dio gradiva koji će poticati međunarodnu suradnju.

Projekt: Integrirani centri ranog dječjeg rasta i razvoja za djecu i roditelje ³⁷

Projekt ranog rasta i razvoja se provodi u suradnji UNICEF-a BiH i multidisciplinarne radne grupe imenovane ispred resornih ministarstava, a koja obuhvata članove različitog profila i oblasti djelovanja u okviru bitnih aspekata rasta i razvoja djece: zdravstvo, socijalna zaštita i obrazovanje. Sam projekt predstavlja dio većeg projekta – „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“³⁸, a u FBiH je predviđena implementacija u sljedećim gradovima: Novi Travnik, Sanski Most i Novi Grad Sarajevo.

Glavni cilj projekta je unapređenje sistema socijalne i zdravstvene zaštite i obrazovanja djece 0-10 godina i njihovih roditelja te uključivanje u ovaj sistem grupa koje se nalaze izvan njega. Ovaj cilj nalazi uporište u naučnim saznanjima o značaju adekvatne brige, zaštite i odgojno-obrazovnog rada s djecom ovog uzrasta, te njihovim roditeljima, za kasnije zdravlje, produktivnost, uspjeh u životu, društvenu uključenost i angažiranost ovih mladih naraštaja.

Ovaj cilj se treba postići kroz sljedeći paket usluga koji će pružati Integrirani centri ranog dječjeg rasta i razvoja za djecu i roditelje:

- Direktni edukativni rad s roditeljima u periodu prije začeća i porođaja (prije planirane trudnoće i u toku trudnoće),
- Podrška i edukacija roditelja za kompetentno i odgovorno roditeljstvo,
- Intervencija u ranom djetinjstvu (namijenjen djeci 0-3 godine koja zaostaju u razvoju),
- Predškolski odgoj i obrazovanje,
- Podrška porodici, upravljanje slučajevima i sistem praćenja (oblast socijalne zaštite).

U toku su završne aktivnosti usmjerene na pripremu stručne literature i priručnika koju će koristiti osoblje Centra, kao i literature koja je namijenjena za korištenje od strane roditelja. Po pitanju uspostave Integriranog centra ranog dječjeg rasta i razvoja u općini Novi Travnik, Općina Novi Travnik je stavila na raspolaganje prostor gdje će biti uspostavljen Integrirani centar, kao i kadar iz postojećih službi zdravstvene i socijalne zaštite, te predškolskog odgoja i obrazovanja.

Kadar je učestvovao u edukaciji iz oblasti ranog rasta i razvoja djeteta zajedno da osobljem Integriranog centra Novi Grad – Sarajevo. U toku je adaptacija prostora, jednog dijela dječjeg vrtića, koju provodi UNICEF.

U okviru ovog projekta, u budućnosti predstoji:

- Službeno otvaranje Centra, uključujući potpisivanje Memoranduma o suradnji između UNICEF-a i Općine Novi Travnik;
- Uključivanje troškova rada Centra u Budžet Općine za narednu fiskalnu godinu;
- Promocija Centra, istraživanje potencijalnih korisnika u lokalnoj zajednici;
- Početak pružanja usluga ciljnim grupama;
- Novi trening osoblja u martu 2010. godine.

³⁷ „Izveštaj o urađenom u pilot općinama u FBiH u okviru komponente SPIS projekta koja se odnosi na uspostavljanje Integriranih centara ranog dječjeg rasta i razvoja za djecu i roditelje“

³⁸ Institut za zdravstvenu zaštitu RS

Projekt: „Animiranje učešća djece (PAR)“

U okviru projekta „Jačanje sistema socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“ (SPIS), u periodu od kolovoza 2009. godine do veljače 2010. godine implementira se projekt „Animiranje učešća djece (PAR)“ u ciljanim lokalnim zajednicama projekta. Spomenuti projekt se implementira u partnerstvu NVO-a „Naša djeca“ Sarajevo, "Svjetionik" Prijedor i "Zdravo da ste" Banja Luka i NVO „Budimo aktivni“, a u cilju analize situacije vezano za participaciju djece, te razvijanje i implementacija „Akcionih planova za (aktivnije) učešće djece i mladih o pitanjima koja se tiču dobrobiti djece“.

U FBiH, NVO „Naša djeca“ iz Sarajeva djeluju u općinama Novi Travnik i Stolac, NVO „Svjetionik“ djeluje u općini Sanski Most, dok NVO „Budimo aktivni“ djeluje u općinama: Livno i Novi Grad Sarajevo. U projektne aktivnosti uključeno je u svakoj od općina u kojima se implementira SPIS projekt: oko 40 djece koja rade u PAR grupama; 28 roditelja, profesionalaca i donosioca odluka; menadžment osnovnih škola; općinske vlasti; oko 100 djece koja su uključena u istraživanje o pitanjima koja se tiču djece u cilju socijalnog mapiranja općine; oko 400 djece iz lokalne zajednice uključeno je u implementaciju „Akcijskog plana za (aktivnije) učešće djece i mladih o pitanjima koja se tiču dobrobiti djece“.

Učešće medija i lobiranje će doprinijeti promoviranju projekta i njegovih rezultata, kao i senzitivizaciji lokalne zajednice kada se radi o potrebama i određenim pitanjima djece. Medijska podrška i promocija lokalnih PAR grupa djece se vrši u direktnoj komunikaciji PAR koordinatora sa **Prime Coommunications**. Osim spomenutih aktivnosti, Prime Coommunications u periodu od kolovoza 2009. godine do ožujka 2010. godine radi na promoviranju aktivnosti PAR grupa i obavještanju o dobrim primjerima iz prakse.

U općini Novi Travnik, djeca su identificirala sljedeće probleme i buduće ciljeve:

- Osigurati prostor za sport, zabavu i igru djece.
- Opremiti školske kabinete.

Projekt: „Podrška inkluzivnom okruženju u Bosni i Hercegovini“

U okviru SPIS projekta **Udruženje „Društvo ujedinjenih građanskih akcija – Duga“ Sarajevo** implementira projekta „Podrška inkluzivnom okruženju u Bosni i Hercegovini“ u vremenskom periodu od svibnja 2009. godine do prosinca 2010. godine. Projekt se implementira uz suglasnost relevantnih ministarstava obrazovanja FBiH i RS, prosvjetnih pedagoških zavoda, te predstavnika lokalne vlasti/ općina u kojima se isti realizira.

Spomenuti projekt ima za cilj pružanje stručnog znanja i tehničke podrške institucijama/ustanovama koje su zadužene za osiguravanje kvalitetnog inkluzivnog obrazovanja u odabranim zajednicama SPIS projekta u BiH.

Aktivnostima projekta se nastoji unaprijediti okruženje koje podstiče nediskriminaciju u obrazovanju BiH. Takvo okruženje treba biti usmjereno na dijete i osigurati osnovno obrazovanje svakom djetetu, a naročito djetetu sa posebnim obrazovnim potrebama. U cilju ostvarenja spomenutog, od strane profesionalaca/ki održan je niz edukacija.

U okviru projekta u lipanj 2009. godine, obukom je obuhvaćeno 100 uposlenika/ca službi javnih djelatnosti u lokalnim zajednicama. Obuka je imala za cilj podizanje svijesti o pravima djece na odgovarajuće obrazovanje, povećanje razumijevanja o mogućim pristupima prilikom osiguravanja ovih prava i unapređenje kvaliteta i objektivnosti dostupnih resursa i usluga.

Tokom rujna 2009. godine realizirana je obuka za 20 savjetnika/ca pedagoških zavoda BiH, a u cilju podsticanja pristupa djeci sa posebnim obrazovnim potrebama kroz stvaranje spremnosti okruženja škole za suradnju koja podstiče učenje, savladavanje novih vještina i razmjenu informacija.

U cilju održivosti, kontinuiranog usvajanja novih znanja i kvalitetnog rada, kreiran je materijal za inkluzivno obrazovanje (prilozi sa edukacija, savjeti za nastavu u heterogenim odjeljenjima, dodatni materijal za čitanje), te isti distribuiran svim značajnim akterima (CD).

Za 200 osoba nastavnog kadra planirana je obuka na temu inkluzije, a do sada obuku je prošlo 203 učesnika/ce u 9 SPIS općina, s tim da je obuka u općini Laktaši planirana u prosincu 2009. godine. U općini Novi Travnik obukom je bilo obuhvaćeno 20 učesnika/ce, Livno 20 učesnik/ca, Stolac 32 učesnika/ca, Novi Grad Sarajevo 26 učesnika/ca.

Evaluacije programa obuke su ukazale na potrebu razvoja dodatnih obrazovnih paketa u odabranim zajednicama koje bi uključivali (podizanje stručnih kompetencija menadžmenta škola, roditelja, nastavnika predmetne nastave, programe razvoja matematičkih ideja i koncepata u radu sa djecom sa preprekama u učenju i učešću, programe razvoja jezično – govornih strategija u radu a djecom sa posebnim obrazovnim potrebama, strategije rada sa djecom izazovnog i ometajućeg ponašanja, nabavku osnovnog didaktičkog materijala, obrazovne pakete koji doprinose unapređenju razvoja škola i nastavnog procesa uopće.

Do kraja kolovoza 2010. godine završit će se aktivnosti na pripremi knjige „Priče o inkluzivnom obrazovanju“, a ista će se distribuirati obrazovnim institucijama i nevladinim organizacijama. Knjiga je rađena u cilju dokumentiranja prakse inkluzivnog obrazovanja u BiH. U okviru projektnih aktivnosti, značajno mjesto zauzima promocija projektnih rezultata.³⁹

Projekt: „Prevenција rizika od vatrenog oružja i planiranje sigurnijih zajednica“

Na području općine Novi Travnik, u periodu od srpnja 2009. godine do kraja prosinca 2009. godine realiziran je projekt „Prevenција rizika od vatrenog oružja i planiranje sigurnijih zajednica“. Projekt je realiziran od strane nevladine organizacije Genensis Project iz Banje Luke uz podršku predstavnika lokalnih institucija sistema, a u sklopu šireg projekta „Jačanje sustava socijalne zaštite i inkluzije djece u BiH“ (SPIS). Prilikom realizacije projekta korištena je metodologija participativnog akcionog istraživanja. Implementacijom projekta će se unaprijediti nivo participacije djece u procesu donošenja odluka u lokalnoj zajednici, u cilju promocije dječje sigurnosti i smanjenja rizika od oružja, kroz implementaciju „Akcijskih planova za sigurnije zajednice“.

Cilj projekta je bio da se istraži aspekt sigurnosti djece i mladih u lokalnoj zajednici, te da se na osnovu dobivenih podataka predloži konkretna aktivnost koja će dovesti do povećanja nivoa sigurnosti u općini. U projektu je učestvovalo 20 djece iz osnovne škole „Novi Travnik“ uz koordinatora, te 10 predstavnika/ca lokalnih institucija (kao podrška). Ovaj kapacitet će biti moguće koristiti i u narednom periodu za druga istraživanja.

Uz pomoć podataka prikupljenih upitnikom, mapiranja lokalne zajednice i 8 istraživačkih sastanaka, 20 djece koja su aktivno učestvovala u realizaciji projekta su predložila da se u narednom periodu realiziraju sljedeće aktivnosti:

a) osvjetljenje dvorišta, postavljanje „ležećeg policajca“ i saobraćajnog znaka za školu ispred ulaza u osnovnu školu

- veliki problem za sigurnost djece u lokalnoj zajednici
- angažirati općinske strukture i policiju na rješavanju problema

b) izrada školskih panoa protiv među vršnjačkog nasilja i zloupotrebe vatrenog oružja

- angažirati djecu na nivou škole na izradi školskih panoa (literarni i likovni radovi, podaci i činjenice sa interneta...)

- u kreiranju panoa (savjetodavno) uključiti Centar za socijalni rad i policiju Novi Travnik.

Projekt: „Mobilizacija i partnerstvo sa lokalnim novinarima i dopisnicima medija“

U okviru SPIS projekta se realiziraju projekt „Mobilizacija i partnerstvo sa lokalnim novinarima i dopisnicima medija“ od strane **Prime Communications**. Projekt se realizira u periodu od 1.06.2009. – 1.04.2010. godine sa ciljem da mediji imaju više informacija o aktivnostima projekta i razumiju pitanja inkluzije i dječje zaštite.

Ova je organizacija realizirala i projekt „Zid dječjih želja“ u okviru kojeg su djeca imala priliku iskazati svoje mišljenje kroz sistematičan pristup, promociju dječjih prava na širem planu. „Zid dječjih želja“ je postavljen u prostorijama Parlamenta BiH prilikom obilježavanja 20 godina od donošenja UN Konvencije o pravim djeteta. Ovom prilikom, a u procesu svečanog otvaranja „Zida dječjih želja“, učestvovali su i učenici/ce iz općine Novi Travnik.

³⁹ Udruženje „Društvo ujedinjenih građanskih akcija – Duga“, Sarajevo

Projekti: „Trening lokalnih novinara o pitanjima dječje zaštite“ i „Komunikacijski trening“

U okviru SPIS projekta se realiziraju projekti „Trening lokalnih novinara o pitanjima dječje zaštite“ i „Komunikacijski trening“ od strane organizacije **Medijske inicijative**. Projekti se realiziraju u periodu od 1.09. – 31.12.2009. godine i usmjereni su ka lokalnim medijima i novinarima, kao i općinskim službenicima.

4.2. Identifikacija slabosti/nedostataka sistema dječje zaštite

U toku analize situacije u sferi dječje zaštite u općini Novi Travnik, a uz primjenu instrumenata HRBAP metodologije, omogućen je detaljan uvid u nedostatke koji onemogućuju kvalitetan kontinuitet usluga⁴⁰ i nedostatke kapaciteta u odnosu na motivaciju, ovlasti i raspoložive resurse nosilaca dužnosti u sferi dječje zaštite. U nastavku slijedi pregled identificiranih uzroka za nedostatke u kontinuitetu usluga i kapaciteta po pitanju usluga za definirane prioritetne socijalno isključene grupe djece a u odnosu na:

- **Motiviranost koja postoji ali je umanjena zbog:**

- neadekvatnog sistema dječje zaštite,
- neadekvatne ekonomsko-socijalne situacije u lokalnoj zajednici i obitelji,
- promijenjene društvenih normi gdje je uslijed negativnih društvenih vrijednosti umanjen značaj pozitivnih društvenih vrijednosti,
- diskriminacija djece po pitanju obrazovanja i infrastrukture,
- nizak nivo lokalne svijesti u svim segmentima društva o potrebama djece i mladih,
- nedovoljna uključenost mladih u donošenju odluka vezanih za njihova pitanja,
- nedovoljan angažman lokalne zajednice u stvaranju sigurnog socijalnog okruženja za djecu i mlade
- pasivnost i predrasude u lokalnoj zajednici,
- nedovoljan stručni kadar za rad sa socijalno isključenim grupama djece,
- nedovoljna uključenost roditelja u kreiranju politike
- neupućenost lokalne zajednice o sposobnostima i mogućnostima djece za uključivanje u društvenu zajednicu
- nedovoljno razvijene vještine kod određenog broja roditelja za rad sa djecom i neupućenost istih u vezi ostvarivanja njihovih prava,
- manjak inicijative, te prisutnost pasivnosti, nezainteresiranost, neprihvatanja odgovornosti, zapostavljanje djeteta od strane pojedinih roditelja,
- nedovoljna educiranost i informiranost: profesionalaca, roditelja i lokalne zajednice, po pitanju novih metoda rada, inovativnih i alternativnih metoda u oblasti dječje zaštite;
- Nepostojanje Zakona o voluntarizmu.

- **Ovlasti koje postoje ali su nedovoljne zbog:**

- neadekvatna definiranost federalnog zakona u smislu dalje primjene istog na lokalnim nivoima; zakonski propisi neadekvatni potrebama djece;
- neadekvatna politika dječje zaštite i nejasne smjernice rada po pitanju prevencije socio-patoloških pojava, kao i prevencije u oblasti ranog razvoja i rasta djece,
- nejasno definiranih odgovornosti u okviru relevantnih zakona,
- neprilagođeni Pravilnici u skladu sa evropskim standardima,
- nesigurnog ekonomskog i socijalnog okruženja,
- neprovođenje zakonskih odredbi (besplatno osnovno obrazovanje, besplatna zdravstvena zaštita za djecu do 15 godina starosti i dr.)
- nedovoljnih finansijskih i ljudskih resursa,
- nepostojanja jedinstvene umrežene baze podataka po pitanju socio-patoloških pojava kod djece i mladih i statističkih podataka,

⁴⁰ Kontinuitet usluga obuhvaća sljedeće usluge: prevenciju, ranu identifikaciju, procjenu i registraciju, ranu intervenciju, upućivanje, odluka, pružanje usluga, praćenje i mehanizmi žalbi.

- nedovoljna među-sektorska suradnja i informiranost o resursima pojedinih sektora zbog usmjeravanja adekvatne pomoći i rješavanja problema,
- nedovoljna informiranost lokalne zajednice o značaju pravilnog ranog razvoja i rasta djece
- nepostojanja dovoljno funkcionalnog sistema monitoringa
- nepostojanja programa samo pomoći za roditelje
- negiranje roditelja da postoji problem u ponašanju kod djece,
- nedovoljno senzibilnosti u političkim strukturama o problematici dječje zaštite i inkluzije djece,
- nepostojanje odgovarajućeg tijela za preventivno i pravovremeno djelovanje na uzroke, a ne na posljedice,
- nepostojanje kratkoročnih i dugoročnih planova.

- **Resurse (ljudski i materijalni):**

- nedovoljno financijskih sredstava,
- nedovoljno zaposlenog stručnog kadra, ograničene materijalno/tehničke i prostorne mogućnosti,
- nema sveobuhvatne baze podataka o djeci iz socijalno isključenih grupa djece,
- nedovoljna sredstva za nabavku didaktičkog materijala (škole, NVO-i i dr.),
- nedovoljno besplatnih sadržaja i usluga za djecu iz ove grupe (besplatno uključivanje u sistem predškolskog obrazovanja besplatno učešće u sportskim i kulturno-zabavnim sadržajima i dr.),
- nepostojanje multidisciplinarnog mobilnog stručnog tima za pružanje pomoći djeci sa posebnim potrebama,
- neadekvatna infrastruktura/pristupi za ovu grupu u pojedinim javnim i nevladinim ustanovama i nepostojanje lifta/kosih prilaza u istima),
- nepostojanje Savjetovališta za brak i porodicu,
- nedostaje Komisija za unapređenje dječje zaštite u lokalnoj zajednici,
- nedovoljno razvijen nevladin sektor koji djeluje u oblasti dječje zaštite,
- nepostojanja Savjetovališta za brak i obitelj,
- nepostojanja Fonda solidarnosti na lokalnoj zajednici,
- nedovoljno razvijen sistema za djelovanje volontera u zajednici,
- nizak nivo svijesti o značaju solidarnosti, humanosti u zajednici,
- nedovoljno jaki kapaciteti organizacija koje se bave ovim pitanjima u lokalnoj zajednici (Crveni križ, Merhamet i dr.).

Više informacija vidjeti u Aneksima 8 i 9.

5. AKCIJSKI PLAN SOCIJALNOG UKLJUČIVANJA U SUSTAV DJEČJE ZAŠTITE ZA 2010.-2011.

5.1 Prioriteti za akciju

Zasnovano na identificiranim nedostacima u kontinuitetu usluga za socijalno isključene grupe djece, kao i nedostacima kapaciteta za djelovanje u oblasti dječje zaštite u općini Novi Travnik utvrđeni su sljedeći prioriteti za dalju akciju:

- **Kratkoročno (2 godine):**

- Adekvatna primjena zakonske regulative
- Podrška implementaciji državnih strategija uspostavljenih za rješavanje problematike u oblastima: maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom i dr.;
- Jačanje programa prevencije u zajednici,
- Jačanje kapaciteta ustanova i organizacija iz oblasti dječje zaštite u svrhu jačanja usluga i servisa za djecu i obitelji,
- Promocija rezultata rada institucija i organizacija iz oblasti dječje zaštite
- Promocija značaja solidarnosti, humanosti u zajednici i pozitivnih vrijednosti
- Uspostava Savjetovališta za djecu, mlade i roditelje pri CSR,
- Uspostava baza podataka o djeci iz socijalno isključenih grupa djece,
- Unapređenje među-sektorske suradnje i multidisciplinarnosti u pristupu u radu,

- Uvođenje tenderske procedure za dodjelu sredstava za projekte udruga koja djeluju u oblasti dječje zaštite,
- Doprinos razvoju nevladinog sektora koji djeluje u oblasti dječje zaštite,
- Jačanje timskog rada u zajednici,
- Do-edukacija stručnog kadra, volontera, roditelja i djece,
- Pokrenuta inicijativa za otvaranje Odjela za zanimanja nižeg stupnja u srednjim školama,
- Uspostavljanje povjerenstva za unapređenje dječje zaštite u općini Novi Travnik,
- Poboljšana informiranost lokalne zajednice o pitanjima socijalne zaštite i socijalne inkluzije,
- Implementacija dječje zaštite na lokalnom nivou u skladu sa Akcijskim planom socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite u općini Novi Travnik (2010.-2011.).

- **Dugoročno (10 godina):**

- Unapređenje zakonskih okvira kroz uspostavu adekvatnih normativa, pravilnika i smjernica od strane relevantnih ministarstava sa kantonalnog i entitetskog/državnog nivoa,
- Kontinuirana podrška implementaciji državnih strategija uspostavljenih za rješavanje problematike u oblastima: maloljetničke delinkvencije, nasilja nad djecom i dr.,
- Kvalitetnija alokacija sredstava za dječju zaštitu iz javnih budžeta,
- Kontinuirano jačanje kapaciteta ustanova i organizacija koje djeluju u oblasti dječje zaštite,
- Kontinuirana promocija rezultata rada institucija i organizacija iz oblasti dječje zaštite
- Ažuriranje postojećih i uspostavljanje novih baza podataka o statusu djece iz socijalno isključenih grupa djece,
- Kontinuirano unapređenje infrastruktura/pristupi za ovu grupu u pojedinim javnim i nevladinim ustanovama i nepostojanje lifta/kosih prilaza u istima)
- Kontinuirano jačanje među-sektorske suradnje i multidisciplinarnosti i timskog rada u zajednici,
- Kontinuirana do-edukacija aktera iz socijalne i dječje zaštite, te pitanja inkluzije u općini Novi Travnik,
- Animiranje privatnog sektora, sportskih, kulturnih i dr. organizacija za doprinos i učešće u jačanju dječje zaštite u općini Novi Travnik,
- Jačanje volonterima u zajednici;
- Medijska promocija o pitanjima dječje zaštite u lokalnoj zajednici,
- Kontinuirano praćenje implementacije akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite uz reviziju istog za procijenjene potrebe u svrhu povećanja stupnja ostvarivanja dječjih prava u lokanoj zajednici.

Potencijalni partneri za implementaciju aktivnosti koje će adekvatno odgovoriti na identificirane prioritete: Općina Novi Travnik, Centar za socijalni rad, Dom zdravlja, dječji vrtići, osnovne i srednje škole, Centar za djecu i mladež sa poteškoćama u razvoju „Duga“, MUP/Policajska stanica Novi Travnik, nevladine organizacije, mediji, volonteri, privatni sektor, vjerske institucije, porodice, djeca i dr..

5.2 Okvir implementacije Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite za 2010-2011. godinu u općini Novi Travnik

Planirane aktivnosti	Trajanje u mjesecima	Početak	Odgovornost	Sredstva verifikacije/ indikatori	Izvori financiranja
1. RAZVOJ MREŽE DJEČJE ZAŠTITE NA LOKALNOM NIVOU					
1.1 Kadrovsko i materijalno jačanje institucija sa naglaskom na CSR i drugih institucija koje djeluju u sferi dječje zaštite (vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, i dr.)	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - kadrovsko jačanje i opremanje javnih ustanova - promocija rezultata rada javnih ustanova u lokalnoj zajednici - multidisciplinarni pristup u radu - broj edukacija za stručni kadar - broj novih uposlenih stručnih kadrova - rad Integriranog centra za rani rast i razvoj djeteta – pri Dječjem vrtiću „Novi Travnik“ - br. partnerskih projekata i akcija u zajednici - kvaliteta stručnih usluga - izvještaji o radu javnih ustanova 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, javne ustanove, nvo-i donatori i dr.
1.2 Uspostava i rad Savjetovaništa za djecu, mlade i obitelj	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, lokalna zajednica, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - formirano Savjetovanište za djecu, mlade i obitelj - Protokol o suradnji javnih ustanova i nevladinih organizacija za omogućavanje kontinuirane podrške djelovanju Savjetovaništa - partnerski projekti u zajednici - broj korisnika/ca - broj pruženih usluga - broj edukacija za stručni kadar, roditelje i djecu - broj uključenih profesionalaca - multidisciplinarni pristup u radu - među sektoralnost u radu - broj edukacija za stručni kadar - izvještaji o radu 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, javne ustanove, nvo-i donatori i dr.

				- foto/video/audio zapisi	
1.3 Jačanje nevladinih organizacija koje djeluju u sferi dječje zaštite	24	01.01.2010.	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, nevladine organizacije, javne ustanove, volonteri/stručni kadar, roditelji i djeca, mediji, lokalna zajednica, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - tenderska procedura za dodjelu sredstava iz relevantnih javnih budžeta namijenjenih za djelovanje nvo-a na unapređenju dječje zaštite u lokalnoj zajednici; - promocija rezultata rada u lokalnoj zajednici - jačanje postojećih i formiranje novih udruga za djelovanje u sferi dječje zaštite - statut/rješenje o udruzi - br. projekata/inicijativa /kampanja - br. edukativnih programa - br. korisnika/ca - izvještaji o radu - foto/video/audio zapisi 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.4 Podrška obitelji u vršenju njene uloge u društvu	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - jačanje Savjetovališta za djecu, mlade i obitelj - broj edukativnih programa za roditelje i djecu - broj stručnih usluga za rješavanje problema u obitelji - br. akcija u lokalnoj zajednici - aktivnosti Vijeća roditelja i Vijeća učenika - kontinuirane stručne savjetodavne usluge - aktivnosti u skladu sa poglavljem 4. i 5 - izvještaji i foto/video-zapisi 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.5 Razvijanje i unapređenje volonterskog rada	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća	<ul style="list-style-type: none"> - promocija i afirmacija volonterizma u zajednici od strane aktera dječje zaštite u okviru svakodnevnih aktivnosti i programa podržanih iz različitih 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva,

			učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	izvora - br. volontera uključenih u aktivnosti usmjerenih na umanjenje društvene isključenosti - br. realiziranih akcija - izvještaji i foto/video-zapisi	nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.6 Animiranje privatnog sektora	24	01.01.2010.	Privatni poduzetnici, lokalna zajednica, mediji, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- zapisnik sa sastanka - broj individualnih donacija/sponzorstva/stipendija	Privatni sektor
1.7 Razvoj timskog i multidisciplinarnog pristupa u radu u oblasti dječje zaštite	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- programi i inicijative zasnovani na multidisciplinarnosti - broj sastanaka stručnih kolegija na nivou institucija koje se bave dječjom zaštitom u svrhu jačanja timskog rada - br. realiziranih zajedničkih aktivnosti - medijsko praćenje - izvještaj i foto/video-zapisi	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.8 Suradnja sa lokalnim vjerskim institucijama	24	01.01.2010.	Vjerske institucije, Općina i MZ, javne ustanove i nvo, mediji, porodice, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- broj održanih sastanaka - broj pokrenutih inicijativa u suradnji sa vjerskim institucijama - broj realiziranih akcija - broj edukativnih/obrazovnih programa u svrhu unapređenje dječje zaštite - broj korisnika/ca - suradnja sa ostalim organizacijama/institucijama - izvještaji	Vjerske ustanove

1.9 Do-edukacija aktera u sistemu dječje zaštite	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - seminari na temu socijalne zaštite i inkluzije djece - edukacija o referalnoj metodologiji (PAR treninzi, radionice, seminari) - edukacije o drugim pitanjima dječje zaštite - stepen educiranosti profesionalaca - stepen primjene novostečenih znanja - izvještaj i foto/video-zapisi 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.10 Razvijanje lokalne demokratije	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. javnih tribina i okruglih stolova na temu promocije ljudskih/dječjih prava i drugih pitanja iz oblasti demokratije - br. akcija i edukativnih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama za djecu i mlade - stupanj uključenosti i participacije vijeća učenika i vijeća roditelja - stupanj participacije djece i mladih u procesima donošenja odluka u sferi dječje zaštite - broj podržanih inicijativa djece i mladih od strane lokalne zajednice 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, nevladine organizacije, javne ustanove, donatori i dr.
1.11 Uspostava općinskog Povjerenstva za unapređenje dječje zaštite	24	01.01.2010.	Općina, OUO IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - formirana Povjerenstvo za unapređenje dječje zaštite općine Novi Travnik - Odluka o formiranju - broj sastanaka - multidisciplinarni pristup u radu - međusektoralnost u radu - izvještaji o radu 	Općina / Općinsko vijeće

2. RAZVOJ INFORMACIONOG SUSTAVA DJEČJE ZAŠTITE NA LOKALNOM NIVOU					
2.1. (Re) Identifikacija korisnika socijalne zaštite (djeca sa smetnjama u razvoju, djeca iz materijalno neosiguranih porodica i sl.)	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. korisnika/ca - informacija o potrebama različitih korisničkih grupa djece - prikupljanje podataka iz različitih izvora u svrhu ažuriranja baze podataka uspostavljene u okviru Akcijskog plana razvoja mehanizma monitoringa (praćenje) upisa djece u osnovne škole u općini Novi Travnik - ažuriranje SOTAC baze za djecu sa invaliditetom - prikupljanje podataka za ažuriranje DevInfo baze podataka - dr. baze podataka - br. djece - izvještaji 	Općina, javne ustanove, nvo, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori i dr.
2.2. Uspostavljanje i ažuriranje jedinstvenih baza podataka o djeci	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - Ažurirana baza podataka o upisu djece u osnovne škole uspostavljena kroz projekt IBHI/UNICEF (Akcijski plan razvoja mehanizma monitoringa upisa djece u osnovne škole općine Novi Travnik, 2009 – 2010) - ažurirana SOTAC baza o osobama/djeci sa invaliditetom, - ažurirana DEV – info baza podataka - br. postojećih i novo uspostavljenih baza podataka - broj educiranih kadrova za upotrebu baza podataka - izvještaji 	Općina, javne ustanove i nvo, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori

3. FINANCIRANJE SUSTAVA DJEČJE ZAŠTITE NA LOKALNOM NIVOU					
3.1. Sredstva iz kantonalnog/federalnog proračuna za korisnike/ce socijalne i dječje zaštite	24	01.01.2010.	Nadležna kantonalna i federalna ministarstva; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - racionalno i zakonsko korištenje budžetskih sredstava - br. korisnika/ca socijalne i dječje zaštite - br. projekata financiranih od strane kantonalnih i federalnih ministarstava. - financijski pregled 	Nadležna kantonalna i FBiH ministarstva
3.2. Sredstva iz općinskog proračuna	24	01.01.2010.	Općina Novi Travnik; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - racionalno i zakonsko korištenje budžetskih sredstava - br. projekata nvo i dr. financiranih od strane Općine - br. korisnika/ca - financijski pregled 	Općina – proračun
3.3. Sredstva od privatnog sektora	24	01.01.2010.	Privatni sektor; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. donacija - br. korisnika/ca pomoći - financijski pregled 	Privatni sektor
3.4. Sredstva od donatora	24	01.01.2010.	Donatori; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. projekata - br. korisnika/ca - izvještaji o realiziranim sredstvima 	Donatori
3.5. Samofinanciranje korisnika/ca	24	01.01.2010.	Roditelji i staratelji/usvojioci, srodnici; OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - br. korisnika - br. obitelji/roditelja/staraoca koji financiraju neki vid dječje zaštite - podaci iz javnih ustanova, sportskih i kulturnih udruženja i dr. - broj donacija - iznos sredstava za smještaj korisnika socijalne zaštite u ustanove (dnevni centar, zavodi, ustanove za zbrinjavanje itd.) - iznos od članarina (sportski klubovi) 	Obitelji/ staratelji

4. SOCIJALNO UKLJUČIVANJE U SUSTAV DJEČJE ZAŠTITE SA NAGLASKOM NA PRIORITETNE SOCIJALNO ISKLJUČENE GRUPE					
4.1. Djeca ometena u psiho-fizičkom razvoju	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policijska postaja, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, vjerske institucije, privatni sektor, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - Aktivnosti u sklopu Posebno usmjerenog projekta (IBHI/UNICEF) na području općine Novi Travnik - jačanje timskog rada kroz rad mobilnog tima u okviru posebno usmjerenog projekta - stepen unapređenje usluga ranog rasta i razvoja djece - stepen kvaliteta usluge rane detekcije djece ometene u razvoju - Savjetovalište za djecu, mlade i obitelj - kadrovsko i materijalno jačanje javnih ustanova - jačanje kapaciteta Centra „Duga“ kroz nabavku opreme za unapređenje djelovanja sa djecom ometenom u psiho-fizičkom razvoju (muzikoterapija i dr.) - Prijedlog uspostave Odjela za zanimanja nižeg stepena u srednjim školama - br. edukativnih programa za stručni kadar, roditelje i djecu - br. projekata - br. i stav korisnika/ca - kvalitet usluga stručnog rada - stepen socijalizacije i integracije djece u društvu -stepen uključenosti i informisanosti roditelja/staratelja - stepen među-sektoralne saradnje - primjena multidisciplinarnosti u radu 	Općina, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, javne ustanove i nvo Općina i Donatori

				- izvještaji o radu	
4.2 Djeca iz materijalno neosiguranih obitelji	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, vjerske institucije, privatni sektor, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - uspostava baze podataka - Savjetovalište za djecu, mlade i obitelj - jačanje Omladinskog centra - stepen unapređenje usluga ranog rasta i razvoja djece - br. projekata - br. edukativnih programa za stručni kadar, roditelje i djecu - br. stipendija - br. korisnika/ca - stepen uključenosti i informiranosti roditelja/staraoca - stepen među-sektoralne suradnje 	Nadležna kantonalna i FBiH ministarstva Javne ustanove i nvo Općina i Donatori
4.3 Preventivni rad sa djecom i obiteljima	24	01.01.2010.	Općina, CSR, dječji vrtići, škole, Dom zdravlja, Centar „Duga“, Policija, nvo-i, volonteri/stručni kadar, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, mediji, vjerske institucije, privatni sektor, nadležna kantonalna i FBiH ministarstva, donatori, OUO Projekta IBHI/UNICEF	<ul style="list-style-type: none"> - aktivnosti u sklopu Posebno usmjerenog projekta (IBHI/UNICEF) na području općine Novi Travnik - jačanje Savjetovališta za djecu, mlade i obitelji pri CSR - jačanje timskog rada kroz uspostavu i rad mobilnog tima u okviru posebno usmjerenog projekta - jačanje Omladinskog centra - jačanje kapaciteta Vijeća roditelja i Vijeća učenika - izvještaj o monitoringu pojave međuvršnjačkog nasilja u školama - stepen unapređenje usluga ranog rasta i razvoja djece - broj programa preventivnog karaktera (edukacije, okrugli stolovi, javne tribine, seminari, 	Nadležna kantonalna i FBiH ministarstva Javne ustanove i nvo Općina i Donatori

				projekti, radionice i dr.) za stručni kadar, roditelje i djecu - stepen među-sektoralne saradnje - uključivanje relevantnog stručnog kadra - unapređenje sadržaja za kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece i mladih - kontinuiran savjetodavni rad za djecu i roditelje - izvještaji	
5. ODNOSI S JAVNOŠĆU					
5.1. Informiranje i promoviranje aktivnosti u sferi socijalnog uključivanja u sistem dječje zaštite (na lokalnom nivou i šire putem medija)	24	01.01.2010.	Općina, Radiopostaja Novi Travnik, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva, volonteri/stručni kadar, roditelji i djeca, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, vjerske institucije, privatni sektor, mediji, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- medijsko praćenje (video i audio zapisi, dnevna štampa, fotografije i dr.) - stepen informiranosti lokalne zajednice	Mediji, Općina, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva donatori
5.2. Jačanje svijesti o problematici sa kojom se suočavaju socijalno isključene grupe djece	24	01.01.2010.	Općina, Radiopostaja Novi Travnik, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva, volonteri/stručni kadar, roditelji i djeca, Vijeća roditelja i Vijeća učenika, lokalna zajednica, vjerske institucije, privatni sektor, mediji, OUO Projekta IBHI/UNICEF	- medijsko praćenje (video zapisi, dnevna štampa, fotografije i dr.) - stepen osvješćenosti i podrške lokalne zajednice po pitanju dječje zaštite - br. održanih okruglih stolova, javnih tribina - br. učesnika/ca - br. pokrenutih inicijativa -br. štampanih brošura, info-vodiči/pamfleti, plakati - izvještaji i foto/video zapisi	Mediji, Općina, javne ustanove i nvo, relevantna kantonalna i FBIH ministarstva donatori

5.3 Izvori financiranja dječje zaštite u općini Novi Travnik

PREGLED PLANIRANIH SREDSTAVA NAMIJENJENIH ZA FINANCIRANJE DJEČJE ZAŠTITE NA PODRUČJU OPĆINE NOVI TRAVNIK ZA 2010. – 2011.

R.b.	Naziv	2010.	2011.
		Planirano (KM)	Procjena (KM)
1.	Financiranje dječje zaštite iz općinskog proračuna⁴¹	989.890,00	849.890,00
1.1 Izdaci za socijalnu zaštitu			
1.1.1	Grantovi pojedincima za socijalnu zaštitu	39.000,00	39.000,00
1.1.2	Merhamet –javna kuhinja	15.000,00	15.000,00
1.1.3	Crveni križ	26.500,00	26.500,00
1.1.4	JU Centar za socijalni rad	117.650,00	117.650,00
1.2 Izdaci za zdravstvenu zaštitu			
1.2.1	Usluge primarne zdravstvene zaštite	15.000,00	15.000,00
1.2.2	Dom zdravlja (sufinanciranje nabavke sanitetskog vozila – CZ)	15.000,00	15.000,00
1.3 Izdaci za obrazovanje			
1.3.1	Grantovi neprofitnim organizacijama predškolske ustanove – Dječji vrtić	45.000,00	45.000,00
1.3.2	Kapitalni grant – sanacija objekta Dječjeg vrtića	20.000,00	20.000,00
1.3.3	Grant neprofitnom organizacijama – Škole	7.600,00	7.600,00
1.3.4	Izdaci za prijevoz učenika/ca	150.000,00	150.000,00
1.3.5	Izdaci za Dnevni centar za djecu sa poteškoćama u razvoju „Duga“	1.000,00	1.000,00
1.3.6	Kapitalni grant za izgradnju Glazbene škole	50.000,00	
1.3.7	Rekonstrukcija i uređenje gradskog zemljišta glazbene škole Novi Travnik	90.000,00	
1.4 Isplata stipendija đacima i studentima		30.000,00	30.000,00
1.5 Izdaci za kulturu			
1.5.1	Subvencija javnim poduzećima – ORŠK (Dom kulture)	10.000,00	10.000,00
1.5.2	Grantovi neprofitnim organizacijama- Kulturne ustanove	17.920,00	17.920,00
1.6 Izdaci za sport			

⁴¹ Izvor podataka: Općina Novi Travnik. U pitanju su podaci koji se odnose na udio Općine Novi Travnik u ukupnom financiranju javnih ustanova i organizacija i dr. navedenih vidova podrške u oblasti dječje zaštite na području općine Novi Travnik.

1.6.1	Naknada troškova JP ORŠK (sportska dvorana)	25.000,00	25.000,00
1.6.2	Grantovi neprofitnim organizacijama - sport	55.520,00	55.520,00
1.7. Ostali grant YEOP – projekti zapošljavanja i poduzetništva mladih		7.000,00	7.000,00
1.8 Tekući izdaci za sredstva informiranja			
1.8.1	Usluge medija	8.700,00	8.700,00
1.8.2	Usluge medija RTT Travnik	7.500,00	7.500,00
1.8.3	Ostali izdaci za sufinansiranje - sponzorstva	6.500,00	6.500,00
1.8.4	Radio postaja Novi Travnik	10.000,00	10.000,00
1.9 Kapitalni grant mjesnim zajednicama – Projekt GEAP		150.000,00	150.000,00
1.10 Grantovi mjesnim zajednicama		10.000,00	10.000,00
1.11 Grantovi mjesnim zajednicama – javna rasvjeta		60.000,00	60.000,00
2.	Financiranje dječje zaštite iz kantonalnog proračuna	6.406.173,00	6.435.573,00
2.1.	Izdvajanja za oblike socijalne zaštite djece/korisnika (Aneks 5.3.1.) ⁴²	295.500,00	324.900,00
2.2.	Izdvajanje za obrazovanje ⁴³	6.110.673,00	6.110.673,00
2.3.	Izdvajanje za zdravstvenu zaštitu ⁴⁴	-	-
3.	Financiranje socijalne dječje zaštite iz proračuna FBiH (Aneks 5.3.1.)	241.800,00	265.980,00
4.	Donatorska sredstva	10.000,00	10.000,00
Ukupno:		7.647.863,00	7.561.443,00

NAPOMENA: Osim gore navedenih nivoa financiranja sistema dječje zaštite, postoje lična/starateljska izdvajanja za participaciju u troškovima: zdravstvene zaštite, obrazovanja, smještaja djece, korisnika/ca u ustanove socijalne zaštite i dr..

⁴² Izvor podataka: Centar za socijalni rad.

⁴³ Izvor podataka: Nacrt Proračuna SBK/KSB za 2010. godinu; Podaci se odnose na sredstva za djelovanje škola na području općine Novi Travnik.

Prema podacima iz Nacrta Proračuna SBK/KSB za 2010. godinu, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta SBK/KSB planira izdvojiti i sredstva za: za kulturu i nauku, za sport, sredstva za pedagoški zavod, za sufinansiranje prevoza učenika/ca, za djecu sa posebnim potrebama, za djecu Roma, za informiranje, socijalno osiguranje učenika/ca, za devetogodišnje obrazovanje i dr.. Ova sredstva su prikazana u ukupnom iznosu za područje SBK/KSB;

⁴⁴ Nacrt Proračuna SBK/KSB za 2010. godinu ne omogućava uvid u iznos planiranih sredstava za zdravstvenu zaštitu djece u općini Novi Travnik. Prema ovom izvoru podataka, za sve općine u SBK/KSB, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike SBK/KSB planira sredstva za: sufinansiranje Zavoda za javno zdravstvo SBK/KSB; sredstva ZZJZ za nabavku vakcina; sredstva za jačanje primarne zdravstvene zaštite i dr.

6. Aneksi

Aneks 1.1 Lista pregledanih/korištenih dokumenata (strategije, politike, zakoni, pravilnici, mandati, statuti, opisi poslova)

Aneks 1.2 Pregled dokumenata/analiza koje su urađene u suradnji sa korisnicima i profesionalcima iz oblasti dječje zaštite u okviru IBHI/UNICEF projekta, a koji su imali utjecaj na kvalitetniju izradu Akcionog plana

Aneks 1.3 Lista profesionalaca, predstavnika institucija/organizacija iz sistema dječje zaštite, članova/ica OUO-a Projekta koji su doprinijeli izradi „Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite za 2010.-2011. godinu u općini Novi Travnik“

Aneks 2 Konceptualni radni okvir, općina Novi Travnik

Aneks 2.1 Pregled kadrova i profesionalaca zaposlenih u općini Novi Travnik koji djeluju po pitanjima dječje zaštite

Aneks 2.2 Pregled korisnika, ostvarenih prava te oblika, mjera i usluga socijalne dječje zaštite u općini Novi Travnik

Aneks 3 Analiza uzroka u okviru konceptualnog okvira

Aneks 4 Okvir implementacije Akcijskog plana socijalnog uključivanja u sustav dječje zaštite za 2010.-2011. godinu u općini Novi Travnik

Aneks 4.1 Izvori financiranja dječje zaštite u općini Novi Travnik

Aneks 5. Analiza uloga aktera dječje zaštite na lokalnom nivou

Aneks 5.3.1 Pregled izdvajanja iz federalnog/kantonalnog proračuna za oblike socijalne dječje zaštite kojima su direktno ili indirektno pokrivena djeca, kao i djeca korisnika/ca socijalne zaštite

Aneks 6 Matrica za mapiranje nosioca dužnosti/mandata na državnom, entitetskom i kantonalnom nivou

Aneks 7 Matrica mapiranja nosioca dužnosti/mandata na općinskom nivou

Aneks 8 Matrica za analizu nedostataka kapaciteta kontinuiteta usluga na lokalnom nivou

Aneks 9 Matrica analize nedostataka kapaciteta: opis oblika i primjena analize nedostatka kapaciteta